

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 113-114 • SERIE NOUĂ • IULIE - SEPTEMBRIE 2022
REVISTA ASOCIAȚIEI ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
FONDATĂ ÎN 2007 - ISSN 1843-2085 • REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELATII INTERNETICE

Pe la începutul anilor '90, apriorismul tehnologiilor față de umanism era un concept promovat de teoreticianul german Friedrich Kittler și care, treptat-treptat, a prins contur prin ceea ce a reprezentat, în anii ce au urmat, digitalizarea în masă a societății. Bineînțeles, despre tehnologie și dezvoltarea ei au fost mulți specialiști care au scris.

Fenomenul cel mai răspândit este cel al abundenței datelor și surselor deschise, denumit *Open Source*, pe care le găsim într-un volum mare prin intermediul internetului (*world wide web*) sau, simplu, internetul, care inițial fusese folosit de către armata americană pentru aplicațiile de transmisie de date la distanță. Azi, aceste tehnologii s-au dezvoltat și, pe lângă acestea, avem o multitudine de aplicații care ne fac viața mai ușoară sau mai grea, depinde din ce unghi privești.

Așadar, există multiple aplicații, de la cele de surfing pe internet, până la cele de design grafic, de recunoaștere vocală, facială, a scrisului sau a stilului de scris, folosite pentru a scrie mai ușor sau a traduce texte de dimensiuni mari.

Dar ceea ce nu poate fi înlocuit de aceste tehnologii este amprenta umană și aici mă refer la creierul omului, ale cărui circuite neuronale nu au fost, până în prezent, reproduse.

Factorul uman a fost cel care a creat toată această lume, iar computerele au dublat, triplat, cvadruplat viteza de transformare a acestei lumi.

Am ajuns la cantități de stocare a datelor inimaginabile, care, în mai puțin de un deceniu, de la bine-cunoscutul *gigabyte* au ajuns la *petabyte*, apoi la *exabyte* și *zettabyte*, ca, în prezent, să fim martorii unei denumiri pe care o pot traduce în felul următor: 1 septilion de *bytes*, adică, un milion de *zettabyte*, și numărătoarea continuă. Sunt cifre care pot stoca ani, zeci de ani sau sute de ani de date și asta, bineînțeles, cu ajutorul unor computere performante.

Dacă tot a venit vorba despre computere, de asemenea, suntem în fața unei revoluții a super-computerelor, care nu mai îmbracă forma clasică a acelor computere cu care suntem obișnuiți, specialiștii deja promovând ceea ce se cheamă *quantum computing*, computerele cuantice, dezvoltate în jurul teoriei cuantice, adică acea bază teoretică a fizicii moderne care explică natura și comportamentul materiei și energiei la niveluri atomice sau subatomice.

Provocarea noilor tehnologii este una majoră, pe de-o parte, datorită încercării suplinirii factorului uman, iar pe de altă parte, factorul uman este cel care dă forma tuturor lucrurilor. La rândul său, omul este o creație a Divinității, fără de care nimic nu poate prinde formă. Pe scurt, Dumnezeu este în tot și în toate!

All'inizio degli anni '90, la precedenza delle tecnologie rispetto all'umanismo era un concetto promosso dal teorico tedesco Friedrich Kittler e che, man mano, ha preso forma tramite ciò che, negli anni a venire, ha rappresentato la digitalizzazione di massa della società. Naturalmente, sulla tecnologia e sul suo sviluppo si sono espressi molti specialisti.

Il fenomeno più diffuso è quello dell'abbondanza di dati e di fonti aperte, chiamato *Open Source*, che troviamo in grande volume per mezzo di internet (*world wide web*) o più semplicemente internet, inizialmente utilizzato dall'esercito americano per le applicazioni di trasmissione di dati a distanza. Oggi queste tecnologie si sono sviluppate e, accanto a loro, abbiamo una moltitudine di applicazioni che rendono la nostra vita più semplice o più difficile, in base al punto di vista.

Pertanto esistono molteplici applicazioni, da quelle di surfing su internet, fino a quelle di design grafico, di riconoscimento vocale, facciale, della scrittura o dello stile di scrittura, utilizzate per scrivere più agevolmente o per tradurre testi di grandi dimensioni.

Ma ciò che non può essere sostituito da queste tecnologie è l'impronta umana e

qui mi riferisco al cervello dell'uomo, i cui circuiti neuronali non sono stati finora riprodotti.

Il fattore umano è ciò che ha creato tutto questo mondo, mentre i computer hanno raddoppiato, triplicato, quadruplicato la velocità di trasformazione di questo mondo.

Abbiamo raggiunto quantità inimmaginabili di stoccaggio di dati che, in meno di un decennio, dal famoso *gigabyte* hanno raggiunto il *petabyte*, poi l'*exabyte* e il *zettabyte* per renderci attualmente testimoni di denominazioni che possiamo tradurre come segue: 1 settilione di *bytes*, vale a dire, un milione di *zettabyte*, e il conto va avanti. Si tratta di cifre in grado di stoccare anni, decine o centinaia d'anni di dati e questo naturalmente con l'aiuto di computer molto efficienti.

E se parliamo di computer, allo stesso modo, siamo di fronte a una rivoluzione dei supercomputer che non hanno più la classica forma cui siamo abituati, mentre gli specialisti promuovono già quello che si chiama *quantum computing*, computer quantici, sviluppati intorno alla teoria quantica, cioè basati sulla teoria della moderna fisica che spiega la natura e il comportamento della materia e dell'energia a livello atomico e subatomico.

La provocazione lanciata dalle nuove tecnologie è molto importante, da una parte, per il tentativo di sostituire il fattore umano e, d'altra parte, perché è il fattore umano a plasmare tutte le cose. A sua volta, l'uomo è una creazione della Divinità, senza la quale niente può prendere forma. In breve, Dio è in ogni cosa!

de
Andi-Gabriel
Grosaru

traduzione
Clara Mitola

Noile tehnologii,
o provocare

Le nuove
tecnologie, una
provocazione

CÂTEVA CÂNDURI

APRILIE • IUNIE

Revistă editată de
Asociația Italianilor din
România - RO.AS.IT.
cu sprijinul financiar al
Guvernului României, prin
Departamentul pentru Relații
Interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru
Ioana Grosaru

Director
Ioana Grosaru

Senior editor
Modesto Gino Ferrarini

Redactor-sef
Olivia Simion

Redactori
Victor Partan
Mihaela Profiriu Mateescu
Clara Mitola
Antonio Rizzo

Design & producție
squaremedia.ro

Răspunderea pentru conținutul
articolelor aparține exclusiv autorilor.

© 2022 Asociația Italianilor din România
- RO.AS.IT. © Nicio parte din această
publicație nu poate fi reprodusă sau
transmisă în niciun mod, sub nicio
formă, fără consimțământul scris al
deținătorilor de copyright.

Asociația Italianilor
din România - RO.AS.IT.
asociație cu statut de utilitate publică
Str. I.L. Caragiale nr. 24
020045 București
Tel.: +4 0372 772 459
Fax: +4 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

foto: Pier Luigi Iberig

- 04 | Sărbătoare la Greci · Festa a Greci
- 07 | Intervista a Ida Libera Valicenti,
Presidente del Comitato Bucarest
della Società «Dante Alighieri» ·
Interviu cu Ida Libera Valicenti,
președinte al Comitetului
București al Societății „Dante
Alighieri”
- 10 | Un proiect cu și despre tineri · Un
progetto con e sui giovani

CULTURĂ / CULTURA

foto: pinterest.com

- 13 | Călătorii în țara frumuseții · Viaggi
letterari nel paese della Bellezza
- 17 | Veneția · Venezia
- 18 | Dialoghi letterari: Salone del Libro
- letteratura e interconnessioni ·
Dialoguri literare: Târgul de Carte
- literatură și interconexiuni
- 21 | Întâlniri cu Florio · Incontri con
Florio

SOCIETATE / SOCIETÀ

foto: pinterest.com

- 25 | Amintiri prețioase despre Coleta
De Sabata · Ricordi preziosi su
Coleta De Sabata
- 28 | Experiența Erasmus din „Dante
Alighieri” la ceas de seară ·
L'esperienza Erasmus della «Dante
Alighieri» sul calar della sera
- 33 | TENER - A - MENTE
- 34 | O frumoasă poveste medicală:
Monza din Italia strălucește și în
România · Una bella storia medica:
la Monza italiana risplende anche
in Romania
- 37 | Pagina școlii · Pagine di scuola
- 39 | Tra parentesi · Între paranteze
- 42 | De la romanul Coletei De Sabata la
o călătorie în leagănul civilizației
etrusce

Sărbătoare la Greci

În cadrul proiectului AMORIS LAETITIA, derulat de către Parohia Romano-Catolică „Santa Lucia” Greci, în parteneriat cu Primăria Comunei Greci, sâmbătă, 28 mai 2022, membrii comunității italiene s-au reunit la o seară folclorică, având ca invitate speciale pe doamnele Sofia Vicoveanca și Veta Biriș, iar ca moderator pe doamna Anuța Săghean. Festivitatea a avut loc în spațiul special amenajat din Pădurea Crucele și s-a bucurat de succes.

Nell'ambito del progetto AMORIS LAETITIA, realizzato dalla Parrocchia Romano-Cattolica «Santa Lucia» di Greci, in partenariato con il Comune di Greci, sabato 28 maggio 2022, i membri della comunità italiana si sono raccolti per una sera folclorica, i cui ospiti speciali sono state le signore Sofia Vicoveanca e Veta Biriș, e Anuța Săghean come moderatrice. Il festeggiamento si è svolto in uno spazio allestito per l'occasione presso Bosco Crucele ed è stato accolto con successo.

În spiritul tradiției, comunitatea italiană a promovat expoziția de pictură a unui tânăr membru și enoriaș, Pier Luigi Bertig.

Pier Luigi este născut pe 11 februarie 1983, la Brăila, într-o familie mixtă italo-română. El ne spune că latura artistică a fost moștenită de la unchiul Ervino (fratele bunicii, pictor și sculptor) și de la Vittorio, un alt unchi care, la rândul său, este pictor și scenograf. Acest dar a fost descoperit și cultivat de pictorul și profesorul de desen din clasele școlii generale, domnul Pencea. La îndrumarea cadrului didactic, Pier Luigi a

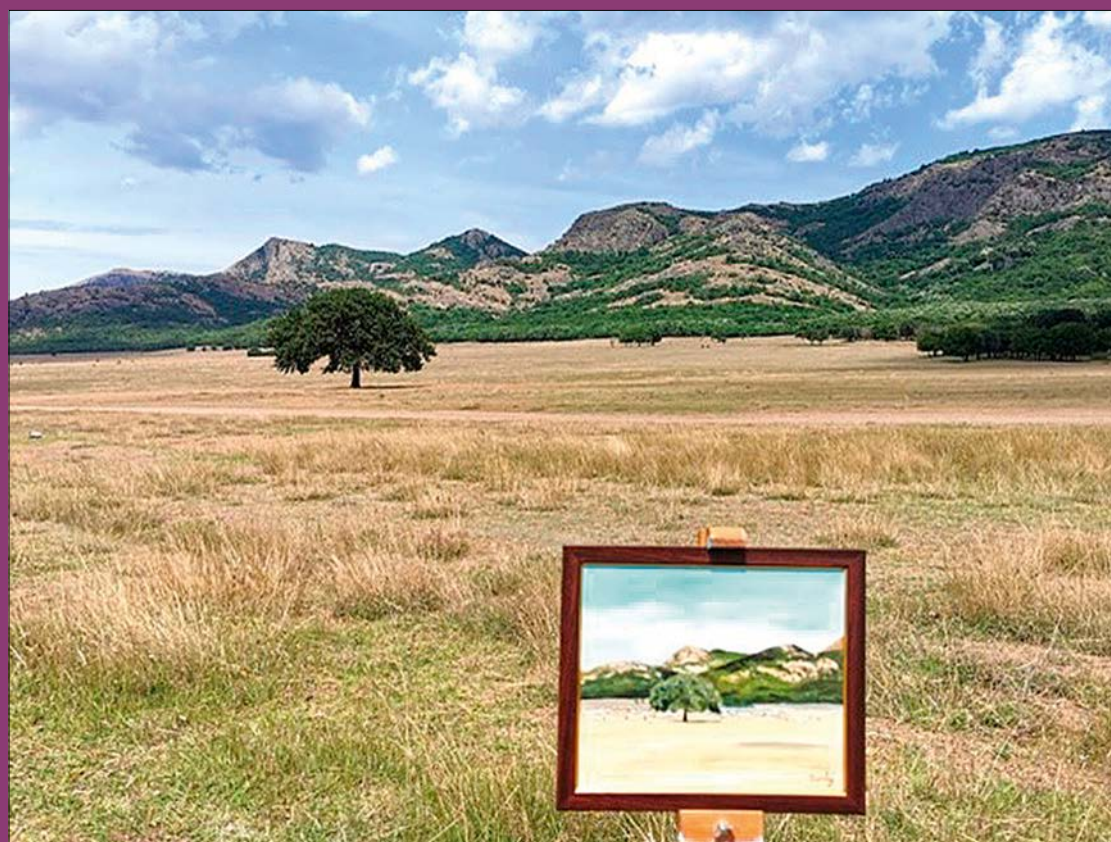
Nello spirito della tradizione, la comunità italiana ha promosso la mostra di pittura di un giovane membro della comunità e parrocchiano, Pier Luigi Bertig.

Pier Luigi è nato l'11 febbraio del 1983 a Brăila, in una famiglia mista italo-romena. Ci racconta come le sue doti artistiche siano l'eredità dello zio Ervino (fratello del nonno, pittore e scultore) e di Vittorio, un altro zio che, a sua volta, è pittore e scenografo. Questo dono è stato scoperto e coltivato dal pittore e professore di disegno della scuola media, il signor Pencea.

de
Otilia Meragiu,
Pr. Romeo Horvat

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autorilor

participat la prima expoziție din Galeria de artă de la Brăila la vârsta de 12-13 ani.

Între timp, viața l-a purtat în diferite locuri peste mări și țări, însă a revenit în țară de fiecare dată. Pensula și vopseaua sunt instrumentele cu care reușește să expună pe pânză un mesaj dincolo de cuvinte, un mesaj pe care toți îl pot înțelege. Inspirația, vocația și emoția au fost atent așezate în viața lui, împreună cu dorința de a le exprima. Astfel, Pier Luigi se așază la șevalet și, înainte de a plasma subiectul, petrece mult timp cu el însuși. Aceste momente de meditație iau forma unor contemplații. În expoziția curentă, intitulată „La porțile granitului”, se pot admira aceste contemplații prin tușele calde ale peisajelor locale, ale caselor cu pergola și ale tradițiilor bunicilor italieni, ale florilor locului, ale livezilor înflorite și ale albastrului cerului senin. În fiecare imagine, privitorul este întâmpinat de liniște.

În propriile cuvinte, activitatea pictorică are pentru autor o valoare terapeutică: „Să cutreieri

Sotto la guida del docente, Pier Luigi ha partecipato alla prima mostra presso la Galleria d'arte di Brăila intorno ai 12 o 13 anni.

Nel frattempo, la vita l'ha portato in diversi luoghi molto lontani, però è sempre tornato nel suo paese. Il pennello e i colori sono gli strumenti attraverso cui presenta sulla tela un messaggio che va oltre le parole, un messaggio che tutti possono capire. Così, Pier Luigi si siede al cavalletto e prima di plasmare il soggetto, passa molto tempo da solo. Questi momenti meditativi prendono la forma di una contemplazione. Nell'odierna esposizione, intitolata «Alle porte di granito», è possibile ammirare quella contemplazione attraverso i tocchi caldi dei paesaggi locali, delle case con la pergola e delle tradizioni dei nonni italiani, dei fiori tipici del posto, dei frutteti in fiore e dell'azzurro del cielo terso. In ogni immagine, l'osservatore è accolto dalla quiete.

Nelle sue stesse parole, l'attività pittorica per l'autore ha un valore terapeutico: «Fai un giro in Dobrugia e fermati a Greci. Quest'angolo di natura ti separa dagli stimoli urbani e ti dà la sensazione d'incontrare te stesso. Quest'emozione

Pier Luigi împreună cu Pr. Romeo Horvat, în fața Bisericii Sfânta Lucia

Pier Luigi insieme al padre Romeo Horvat, di fronte alla Chiesa di Santa Lucia

ti rimane nel cuore e nella mente e non troverai pace fino a quando non ci tornerai. Per questo ho messo sulla tela quei luoghi magici, perché leniscano la nostalgia fino alla prossima volta».

Lo spettatore frettoloso potrebbe domandarsi, a ragione, se questi luoghi magici esistano. Sì, esistono innanzitutto nella tranquilla realtà del paesaggio di Greci. Contemplati, sentiti e poi plasmati in colori, i paesaggi unici possono così diventare un talismano che il viaggiatore porta con sé. La nostalgia che appare lontano dai luoghi magici, può essere lenita dal dipinto che li rappresenta.

Altri dipinti hanno valore commemorativo. Da un punto di vista meno consueto, ad esempio, appare il rito cattolico della prima comunione,

prin Dobrogea și să te oprești la Greci. Acest colț de natură te izolează de stimulii urbani și naște acel sentiment în care te întâlnești cu tine. Această emoție îți rămâne în suflet și în gând și nu vei avea liniște până nu te vei întoarce. De aceea am pus pe pânză aceste locuri magice, care să-ți aline dorul până data viitoare”.

Privitorul grăbit se poate întreba, pe bună dreptate, dacă aceste locuri magice există. Da, ele există mai întâi în realitatea liniștitului peisaj grecean. Contemplate, simțiți și apoi plăsmuite în culoare, peisajele unice pot astfel deveni talismanul pe care călătorul îl poate duce cu sine. Dorul simțit în absența locului magic se poate alina cu tabloul care îl reprezintă.

Alte tablouri au o valoare comemorativă. Dintr-un unghi mai puțin obișnuit apare, spre exemplu, ritualul catolic al primei împărtășanii (*prima comunione*), legat cu siguranță de vârsta copilăriei. Un omagiu postum adus bunicului, Barba Bertig, transformă în sceptru simbolic instrumentele asprei meserii de cioplitor în piatră. Modestele *martello* e *scalpello* (ciocan și daltă) devin așadar sigiliile memoriei, înnobilând profesia.

Mulți dintre participanții la seara culturală s-au identificat cu lucrările pictorului. Comunitatea noastră îl felicită și îl promovează mai departe, urându-i mult succes.

În momentele în care oamenii se întâlnesc și împărtășesc tradițiile și cultura, este imposibil de evitat cântul în biserică și pe scenă, precum și cina italiană locală, *pasta asciutta*. Pe scena de la pădure au cântat stelele cântecului românesc, Sofia Vicoveanca și Veta Biriș, iar reuniți în Biserica Sfânta Lucia, italienii și românii, împreună, au încheiat cântând evenimentul proiectului AMORIS LAETITIA. O impresie puternică au făcut în comunitate artiste care și-au intonat vocile în limba italiană, cântând în corul bisericesc.

Continuitatea îmbracă multe forme în comunitatea noastră. Astăzi, noi am celebrat creativitatea, amintirile și tradițiile printr-un efort comun, acela de a ne regăsi după o perioadă lungă de izolare, cu scopul de a arăta grațitudine vieții, cu tot ce ne aduce ea mai bun.

certamente legata all'infanzia. Un omaggio postumo offerto a suo nonno, Barba Bertig, trasforma in uno scettro simbolico i ruvidi strumenti del mestiere di scalpellino. I semplici martello e scalpello diventano così sigilli della memoria, nobilitando la professione.

Molte delle persone presenti alla serata culturale si sono identificate nelle opere del pittore. La nostra comunità si congratula con lui e continuerà a promuoverlo, augurandogli molto successo.

Quando ci s'incontra e si condividono le tradizioni e la cultura, è impossibile evitare il canto in chiesa e sul palco, come anche la cena italiana locale, la pasta asciutta. Sul palco del bosco hanno cantato le stelle della musica romena Sofia Vicoveanca e Veta Biriș, e riuniti nella Chiesa di Santa Lucia, italiani e romeni hanno concluso, cantando insieme, l'evento legato al progetto AMORIS LAETITIA. La comunità è stata assai impressionata dalle artiste che hanno intonato le voci in lingua italiana, cantando nel coro della chiesa.

La continuità veste molte forme nella nostra comunità. Oggi abbiamo celebrato la creatività, i ricordi e le tradizioni attraverso uno sforzo comune, quello di ritrovarci dopo un lungo periodo d'isolamento con lo scopo di ringraziare la vita, con tutte le gioie che ci offre.

Festa a Greci

Intervista a **Ida Libera Valicenti**, Presidente del Comitato Bucarest della Società «Dante Alighieri»

di
Nicoleta Silvia
Ioana

IN ITALIANO

DA

IL MONDO

LUGLIO-SETTEMBRE

Al bilancio del primo anno di esistenza del comitato, la Presidente Ida Valicenti ha risposto alle domande della RO.AS.IT., come partner degli stessi ideali e obbiettivi nel difendere e diffondere la lingua, la cultura e la civiltà italiana.

La Società «Dante Alighieri» è stata rifondata a Bucarest nel 2021, in occasione del Dantedì. Quali sono le principali conclusioni alla chiusura dell'«Anno Dante»?

In occasione del Dantedì, il 25 marzo del 2021, è stato istituito il Comitato di Bucarest della Società «Dante Alighieri», con lo scopo di promuovere e diffondere la lingua e la cultura italiana in Romania. Abbiamo tratto da una crisi dovuta alla pandemia un'opportunità. La Società «Dante Alighieri» è stata fondata nel 1889 da intellettuali guidati da Giosuè Carducci al fine di ravvivare i legami spirituali dei connazionali all'estero con la Madre Patria e alimentare tra gli stranieri l'amore e il culto per la civiltà italiana. Sparsi nel mondo ci sono circa 400 Comitati, tra cui il nostro, che hanno l'obiettivo di coltivare tutto ciò che impasta la nostra terra, la lingua e la cultura. Nonostante la pandemia, la nostra associazione ha registrato nell'Anno di Dante numerose attività, grazie alla volontà e all'iniziativa dei soci. Possiamo inserire all'attivo anche la collaborazione con molte realtà che si occupano di italiano e cultura italiana a Bucarest, come la Scuola Italiana «Aldo Moro», la Pavesiana, il Liceo «Neculce», l'Associazione degli Italiani di Romania, che hanno aderito e organizzato anche insieme a noi le attività svolte sotto la stella di Dante. In occasione dei 700 anni dalla morte del Sommo Poeta, abbiamo

La bilanțul primului an de existență al comitetului, președinta Ida Valicenti a răspuns la o serie de întrebări adresate domniei sale de către RO.AS.IT., în calitate de partener al acelorași idealuri și obiective în apărarea și difuzarea limbii, culturii și civilizației italiene.

Societatea „Dante Alighieri” a fost reînființată la București în 2021, cu ocazia Dantedi. Care sunt concluziile principale care pot fi trase după „Anul Dante?”

Cu ocazia Dantedi, pe 25 martie 2021, a fost înființat Comitetul București al Societății „Dante Alighieri”, cu scopul de a promova și disemina limba și cultura italiană în România. Am profitat de oportunitatea dată de criza pandemiei. Societatea „Dante Alighieri” a fost fondată în 1889 de intelectuali conduși de Giosuè Carducci, cu scopul de a reînvia legăturile spirituale ale compatrioților din străinătate cu Patria și de a cultiva dragostea și înclinarea pentru civilizația italiană în rândul străinilor. În întreaga lume există aproximativ 400 de Comitete, inclusiv al nostru, care au scopul de a cultiva tot ceea ce formează pământul, limba și cultura noastră. În ciuda pandemiei, asociația noastră a înregistrat numeroase activități în Anul Dante, datorită voinței și inițiativei membrilor. De asemenea, putem insera la activitatea noastră colaborarea cu multe entități care se ocupă de limba și cultura italiană în București, precum Școala Italiană „Aldo Moro”, Pavesiana, Colegiul Național „Ion Neculce”, Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT., care ni s-au alăturat și cu care am organizat împreună activități desfășurate sub steaua lui Dante. Cu ocazia împlinirii a 700 de ani de la moartea

avuto ospiti collegati dall'Inghilterra, dall'Italia e da diverse zone della Romania.

Come si potrebbe studiare l'italiano in una maniera più efficiente?

La lingua si può imparare stando insieme e parlandola, ecco perché per noi è importante l'aggregazione, ascoltare una conferenza o guardare una piعة teatrale. Ma anche leggendo e guardando un bel film. Credo che la convivialità faciliti l'assimilazione e quindi l'utilizzo di una lingua.

Sono passati 4 anni da quando l'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. organizza il concorso «EU VORBESC ITALIANA/ IO PARLO ITALIANO», dedicato agli allievi che parlano la lingua italiana, che premia i testi migliori. Che ne pensa di quest'iniziativa?

Credo si tratti di una nobile iniziativa che fornisce vigore e struttura allo studio della lingua italiana in Romania. Che poi è la quarta lingua più studiata al mondo. In Romania c'è da sempre una consistente comunità italiana e il dialogo tra le varie istituzioni e la collaborazione attraverso queste iniziative possono facilitare la promozione e la divulgazione della cultura italiana e avvicinare più gente allo studio della lingua.

La minoranza italiana in Romania, fondata alla fine dell'Ottocento, ha conservato la propria identità anche tramite l'espressione dei suoi valori culturali. Tra le sue fila ci sono stati pittori, artisti, scrittori... Secondo Lei quanto sono importanti queste comunità esistenti in ogni paese per il patrimonio culturale italiano globale?

La comunità italiana a Bucarest, a partire dalla fine dell'800, ha contribuito alla crescita socioculturale della capitale romena. Luigi Cazzavillan, giornalista vicentino, realizzò in quegli anni, qui a Bucarest, tre grandi istituzioni italiane: la Società di Mutuo Soccorso, la Scuola Italiana «Regina Margherita» e la Società «Dante Alighieri» che diedero un grande impulso alla diffusione della lingua e della cultura italiana in Romania. Con i proventi della Scuola apri

Poetului Suprem, am avut în conexiune online invitați din Anglia, Italia și din diferite zone ale României.

Cum se poate învăța cât mai eficient limba italiană?

Limba poate fi învățată stând împreună și vorbind-o, motiv pentru care agregarea este importantă pentru noi, ascultând o conferință sau urmărind o piesă de teatru. Dar și prin lectură și vizionarea unui film bun. Cred că convivialitatea facilitează asimilarea și, prin urmare, utilizarea unei limbi.

Sunt 4 ani de când Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. organizează concursul „EU VORBESC ITALIANA / IO PARLO ITALIANO”, dedicat elevilor care vorbesc limba italiană și sunt premiate cele mai bune lucrări. Ce părere aveți de această inițiativă?

Cred că este o inițiativă nobilă care dă putere și structură studiului limbii italiene în România. Care de altfel este a patra limbă cea mai studiată din lume. În România a existat întotdeauna o comunitate italiană numeroasă, iar dialogul dintre diferitele instituții și colaborarea prin intermediul acestor inițiative poate facilita promovarea și diseminarea culturii italiene și

să aducă mai multă lume mai aproape de studiul limbii.

Minoritatea italiană din România, întemeiată încă de la finalul secolului al XIX-lea, și-a menținut identitatea și prin exprimarea valorilor culturale. Din rândul ei au făcut și fac parte pictori, artiști, scriitori... În opinia dumneavoastră, cât de importante sunt aceste comunități, din fiecare țară, pentru bogăția culturală italiană per ansamblu?

foto: wikipedia.org

Comunitatea italiană din București de la sfârșitul secolului al XIX-lea a contribuit la creșterea socio-culturală a capitalei României. Luigi Cazzavillan, jurnalist din Vicenza, a creat trei mari instituții italiene aici, în București, în acei ani: Societatea de Ajutor Reciproc, Școala Italiană „Regina Margherita” și Societatea „Dante Alighieri”, care au dat un mare impuls răspândirii limbii și culturii italiene în

Luigi Cazzavillan,
1852 – 1904

il giornale «Universul» attorno a cui ruotò gran parte della vita politica e intellettuale nella Piccola Parigi della prima metà del Novecento. Nel mezzo della Prima Guerra Mondiale, la comunità italiana costruì con offerte e donazioni la Chiesa Italiana nel cuore della città, per creare un centro d'incontro fisico e spirituale con la Madre Patria. Grazie all'unione delle famiglie italiane a Bucarest e in Romania, l'Italia ha lasciato la sua traccia nell'architettura, molti monumenti di Bucarest sono stati realizzati da italiani, come l'Arco di Trionfo, la statua equestre di Carol I, il Monumento degli Eroi Sanitari, la Fontana Miorita e molti altri sparsi per la Romania. Quindi è necessario sottolineare l'importanza della tutela delle minoranze che vivono in un posto la cui ricchezza si fonde con quella già presente, onorando la bellezza e il valore di un territorio.

Cosa possono fare le persone di cultura per alleviare le sofferenze provocate dalla guerra?

Gli uomini di cultura hanno il grande privilegio di essere un esempio per gli altri. La cultura rende liberi e permette attraverso la continua sete di conoscenza di non avere mai in tasca la verità, di cercare e ricercare sempre nuove prospettive in grado di favorire il dialogo. La cultura e l'educazione servono proprio a questo, a rendere libero l'uomo dai conflitti, dagli orrori della guerra e ricercare sempre nuove forme di dialogo per la pace e per il benessere di tutti i popoli.

România. Cu veniturile Școlii a fondat ziarul „Universul” în jurul căruia roia o mare parte a vieții politice și intelectuale a Micului Paris din prima jumătate a secolului al XX-lea. În plin Prim Război Mondial, comunitatea italiană a construit Biserica Italiană în inima orașului cu oferte și donații pentru a crea un centru de întâlnire fizică și spirituală cu Patria Mamă. Datorită unirii familiilor italiene din București și România, Italia și-a pus amprenta în arhitectură, multe monumente din București fiind create de italieni, precum Arcul de Triumf, statuia ecvestră a lui Carol I, Monumentul Eroilor Sanitari, Fântâna Miorița și multe altele răspândite pe întreg teritoriul românesc. Prin urmare, este necesar să subliniem importanța protejării minorităților care trăiesc într-un loc a cărui bogăție se îmbină cu cea deja prezentă, onorând frumusețea și valoarea unui teritoriu.

Ce pot face oamenii de cultură pentru a alina suferințele cauzate de război?

Oamenii de cultură au marele privilegiu de a fi un exemplu pentru ceilalți. Cultura eliberează și permite, prin setea constantă de cunoaștere, să nu ai niciodată adevărul în buzunar, să cauți și să cauți mereu noi perspective capabile să favorizeze dialogul. Cultura și educația servesc pentru a elibera omul de conflicte, de ororile războiului și pentru a căuta mereu noi forme de dialog pentru pacea și bunăstarea tuturor popoarelor.

foto: arhiva RO.AS.IT.

Interviu cu **Ida Libera Valicenti**, președinte al Comitetului București al Societății „Dante Alighieri”

Un proiect cu și despre tineri

În luna iulie am avut oportunitatea de a reprezenta RO.AS.IT., alături de tânărul membru al asociației noastre Vittorio Cimmarrusti, la proiectul „Diversitate etnică și interculturalitate în rândul tinerilor aparținând minorităților naționale”, organizat de Uniunea Ucrainenilor din România în colaborare cu Departamentul pentru Relații Interetnice.

Desfășurat între 24 și 27 iulie la malul mării, în Jupiter, proiectul a reunit tineri din partea mai multor organizații ale minorităților naționale într-un demers interactiv, menit să intereseze și să dea o voce acestei categorii de vârstă atât de importante în orice comunitate etnică. Tinerii sunt cei care, în cele din urmă, vor duce mai departe limba, tradițiile, cultura, cu alte cuvinte, identitatea unei minorități etnice și de aceea cooptarea lor în cadrul activităților întreprinse de organizațiile minorităților naționale și stărnirea interesului pentru propria etnie sunt factori esențiali pentru un viitor în care bogăția și valoarea date de identitatea etnică să nu se piardă.

Pe lângă ucrainenii și italienii, la proiect au mai participat și reprezentanți ai macedonenilor, rușilor lipoveni, sârbilor, polonezilor, romilor, croaților, slovacy și cehilor din România. În prima zi am asistat la ceremonia de deschidere, la care au luat cuvântul reprezentanți din partea organizatorilor și colaboratorilor, între care domnul Nicolae Miroslov Petrețchi, președintele Uniunii Ucrainenilor din România și deputatul minorității ucrainene în Parlament, domnul Silviu Feodor, deputatul rușilor lipoveni, domnul Mihai Traista, președintele filialei București a Uniunii Ucrainenilor din România, domnul Mihai Ciprian Lușcan, președintele organizației de tineret a ucrainenilor, precum și doi reprezentanți din cadrul Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, doamna Secretar de Stat Izabela-Maria Kacso-Doboly și domnul Subsecretar de Stat Bogdan Paraschiv. Firul roșu care

Nel mese di luglio ho avuto l'opportunità di rappresentare la RO.AS.IT., accanto al giovane membro della nostra associazione Vittorio Cimmarrusti, al progetto «Diversità etnica e interculturalità tra i giovani appartenenti alle minoranze nazionali», organizzato dall'Unione degli Ucraini di Romania, in collaborazione con il Dipartimento per le Relazioni Interetniche.

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

Svoltosi tra il 24 e il 27 luglio sul mare, a Jupiter, il progetto ha richiamato giovani provenienti da numerose organizzazioni di minoranze nazionali, all'interno di un percorso interattivo atto ad attirare l'attenzione e a dar voce a questa fascia d'età, così importante all'interno di qualsi-

asi comunità etnica. In futuro, saranno i giovani a portare avanti la lingua, le tradizioni, la cultura, in altre parole, l'identità delle minoranze etniche e perciò il loro coinvolgimento nelle attività intraprese dalle associazioni delle minoranze nazionali e l'interesse per la loro etnia sono fattori essenziali per un futuro in cui la ricchezza e il valore offerti dall'identità etnica non vadano persi.

Accanto agli ucraini e agli italiani, al progetto hanno partecipato anche i rappresentanti di

IULIE • SEPTembrie

a legat toate alocuțiunile s-a axat pe importanța implicării generațiilor tinere (pentru că, fără acestea, toate activitățile organizațiilor de minorități desfășurate în prezent, precum și eforturile străbunicilor și bunicilor noștri din trecut ar fi în zadar), susținerea aportului tinerilor în viața publică, a conviețuirii armonioase între etnii, cu răbdare și generozitate, a necesității de a nu ne uita rădăcinile și de a nu ne feri de identitatea noastră.

Ceremonia de deschidere s-a încheiat cu câte un salut din partea reprezentanților minorităților prezente și a fost urmată de un interesant *workshop* despre comunicare, susținut de Luca Știrbăț, tânăr trainer și antreprenor. O prezentare foarte utilă pentru că, deși vorbim zilnic, foarte mult chiar, cred că de multe ori nu reușim să comunicăm corect ceea ce vrem să spunem. Dialogul este unul dintre cei mai importanți factori pentru relații interumane de calitate, ca să nu mai

Olivia Simion, Asociația
Italianilor din România -
RO.AS.IT.

Olivia Simion,
Asociazione degli
Italiani di Romania

foto: unipro

Nicolae Miroslav
Petrețchi, deputatul
minorității ucrainene în
Parlamentul României

Nicolae Miroslav
Petrețchi, deputato
della minoranza ucraina
nel Parlamento Romano

foto: unipro

amintesc de importanța lui la nivelul relațiilor dintre minorități, dintre națiuni și state. Cred cu tărie că o societate în care reușim să ne ascultăm reciproc cu adevărat, să ne înțelegem și să comunicăm corect este mai sănătoasă decât una în care ne ascultăm doar pentru a ne da replica unul celuilalt. Așadar, salut ideea introducerii acestui *workshop* în programul evenimentului pentru că sunt convinsă că toți tinerii care l-au ascultat au avut ceva de învățat de acolo.

Cea de-a doua zi a fost dedicată prezentărilor susținute de reprezentanții Departamentului pentru Relații Interetnice, domnul Subsecretar de Stat Dincer Geafer și doamna Liliana Bărbulescu, șef serviciu al Serviciului Programe și relații cu societatea civilă și organisme internaționale, care au expus aspecte din activitatea departamentului și proiectele culturale pentru minorități. Au urmat apoi discuții interactive cu toți participanții,

macedoni, ruși lipoveni, serbi, polacchi, rom, croati, slovaci și cehi din România. Il primo giorno ho assistito alla cerimonia d'apertura, durante la quale hanno preso la parola i rappresentanti degli organizzatori e dei collaboratori, tra cui Nicolae Miroslav Petrețchi, presidente dell'Unione degli Ucraini di Romania, e il deputato della minoranza ucraina in Parlamento, Silviu Feodor, il deputato dei ruși lipoveni, Mihai Traista, il presidente della filiale di Bucarest dell'Unione degli Ucraini di Romania, Mihai Ciprian Lușcan, il presidente dell'organizzazione dei giovani ucraini, come anche due rappresentanti del Ministero della Famiglia, della Gioventù e delle Pari Opportunità, la Segretaria di Stato Izabela-Maria Kacso-Doboly e il Sottosegretario di stato Bogdan Paraschiv. Il filo rosso che ha legato tutti gli interventi si è basato sull'importanza del coinvolgimento giovanile (perché, in sua assenza, tutte le attività delle organizzazioni delle minoranze svolte attualmente, come anche gli sforzi dei bisnonni e nonni del passato, sarebbero inutili), sul sostegno all'apporto dei giovani alla vita pubblica, sulla convivenza armoniosa tra le etnie, con pazienza e coraggio, sulla necessità di non dimenticare le radici e di non nascondere la nostra identità.

La cerimonia d'apertura si è conclusa con alcuni saluti da parte dei rappresentanti delle minoranze presenti, seguiti da un interessante *workshop* sulla comunicazione, sostenuto da Luca Știrbăț, giovane formatore e imprenditore. Una presentazione molto utile poiché, pur parlando ogni giorno e anche molto, credo che spesso non riusciamo a comunicare correttamente ciò che vorremmo dire. Il dialogo è uno dei fattori di maggiore importanza per relazioni interumane di qualità, per non parlare della sua importanza al livello di relazioni tra le minoranze, tra nazioni e stati. Credo fermamente che una società in cui riuscissimo ad ascoltarci davvero reciprocamente, a comprenderci e a comunicare correttamente, sia più sana di una in cui ascoltiamo solo per risponderci a vicenda. Pertanto, accolgo caldamente l'idea di introdurre questo *workshop* nel programma dell'evento, poiché sono convinta che tutti i ragazzi che l'hanno ascoltato, hanno imparato qualcosa.

Il secondo giorno è stato dedicato alle presentazioni sostenute dai rappresentanti del Dipartimento per le Relazioni Interetniche, il Sottosegretario di Stato Dincer Geafer e la signora Liliana Bărbulescu, a capo del Servizio di Programmi e Relazioni con la Società Civile e gli Organismi Internazionali, che hanno esposto alcuni aspetti dell'attività del dipartimento e i progetti culturali per le minoranze. Sono poi seguiti dibattiti interattivi con tutti i partecipanti, allo scopo di identificare il livello di partecipazione dei giovani all'interno delle organizzazioni, i problemi con cui si confrontano, le difficoltà vissute dalle organizzazioni nell'interazione e nel coinvolgimento dei giovani e le soluzioni per superarle.

Il problema del poco interesse da parte dei giovani di diverse etnie per le attività svolte dalle organizzazioni delle rispettive minoranze

menite să identifice starea implicării tinerilor în cadrul organizațiilor, problemele cu care aceștia se confruntă, dificultățile resimțite de organizații în interacțiunea și cooptarea tinerilor și soluțiile prin care acestea pot fi depășite.

Problema interesului scăzut al tinerilor de diverse etnii pentru activitățile desfășurate de organizațiile minorităților naționale respective este una generalizată și, cu siguranță, nu are legătură doar cu etnia. În general tinerii zilelor noastre sunt interesați de mediul online mult mai mult decât de interacțiunea fizică și de tot ceea ce este *trendy* mult mai mult decât orice activități cu caracter cultural și tradițional. Există cu siguranță o prăpastie între generații, care trebuie cumva diminuată. Cu multă răbdare și flexibilitate. Între soluțiile propuse în cadrul dezbaterii s-au numărat o promovare a evenimentelor mai puternică în *social media*, mai ales pe canalele în vogă acum, mereu în schimbare la rândul lor, recompensarea pentru participarea la activități cu premii sau deplasări atractive și, nu în ultimul rând, organizarea de evenimente de interes pentru categoria respectivă de vârstă. Dar identificarea acestora din urmă nu e nici ea ușoară. Ce mai e atractiv pentru tinerii din comunitatea noastră? Ce tip de evenimente și abordări i-ar mai putea interesa? Profit de ocazie pentru a adresa deschis aceste întrebări tinerilor noștri cititori, în speranța că ne veți transmite ideile voastre pe adresa redacției.

Sigur, un rol esențial în hrănirea și dezvoltarea interesului pentru propria identitate etnică îl are educația, cea primită în familie și cea primită în școală. Limba maternă trebuie păstrată și dusă mai departe în cadrul familiei. Cred că într-o lume a globalizării și a uniformizării, a fi altfel, a avea o identitate lingvistică și culturală transmisă din moși-strămoși, care bineînțeles că nu trebuie să îți acapareze viața, dar care îți îmbogățește fără doar și poate existența, e ceva extraordinar. Unitate, sigur, dar în diversitate, cum zice și deviza Uniunii Europene. Ne-am bucurat de participarea tinerilor în proiectele organizate în anii anteriori, la concursul „Io parlo italiano”, expoziția „Sempre Dante”, tabăra „Europolis” și, acum, odată cu reintrarea în normalitate după pandemie, ne dorim ca proiecte de genul acesta să continue cu numere din ce în ce mai mari de participanți și ne bazăm pe cadrele didactice și pe părinți în demersul nostru pentru a acapara interesul cât mai multor tineri pentru activitățile asociației noastre.

Pentru a concluziona aceste câteva rânduri, trebuie să punctez încă o dată caracterul interactiv al proiectului „Diversitate etnică și interculturalitate în rândul tinerilor aparținând minorităților naționale”, care m-a surprins plăcut și care ne-a oferit tuturor un prilej pentru a ne gândi, a reflecta și a rumega ideile expuse și dezbătute în cadrul discuțiilor. Au fost zile educative și dezbateri interesante în care reprezentanții minorităților au încercat, alături de DRI, să identifice principalele probleme cu care se confruntă organizațiile lor vizavi de tineri. Iar când briza și valurile mării însoțesc întreaga experiență, aceasta devine, desigur, mult mai plăcută.

nazionali è generalizzato e di certo non ha a che fare con l'etnia. In generale i giovani d'oggi sono interessati al mondo online molto più che all'interazione fisica, e a tutto ciò che è *trendy* molto più di qualsiasi attività di carattere culturale o tradizionale. Tra le generazioni esiste di certo un abisso, che è necessario in qualche modo rimpicciolire. Con molta pazienza e flessibilità. Tra le soluzioni proposte durante il dibattito, si è parlato di rafforzare la promozione degli eventi sui *social media*, soprattutto sui canali più in voga del momento, a loro volta in cambiamento costante, di ricompensare la partecipazione alle attività con premi e viaggi attraenti e, non ultimo, di organizzare eventi d'interesse per quella fascia d'età. Ma neppure la loro identificazione è cosa semplice. Cos'è ancora accattivante per i giovani della nostra comunità? Che tipo di eventi e di approcci potrebbero essere interessanti per loro? Colgo l'occasione per rivolgere queste domande ai nostri lettori più giovani, con la speranza che trasmettiate le vostre idee alla redazione.

Certo, un ruolo essenziale nel nutrire e sviluppare l'interesse per la propria identità etnica è detenuto dall'educazione, quella ricevuta in famiglia e a scuola. La lingua materna dev'essere mantenuta e portata avanti in ambito familiare. Credo che in un mondo di globalizzazione e uniformità, essere diversi, avere un'identità linguistica e culturale trasmessa di generazione in generazione, che naturalmente non accaparrerà la tua esistenza, ma certamente ti arricchirà, sia qualcosa di straordinario. Unità, di certo, ma nella diversità, come recita anche il motto dell'Unione Europea. Ci ha fatto piacere la partecipazione dei giovani ai progetti organizzati negli anni passati, al concorso «Io parlo italiano», alla mostra «Sempre Dante», al campo «Europolis» e ora, tornando alla normalità dopo la pandemia, vorremmo che progetti di questo tipo continuino con un numero sempre maggiore di partecipanti, e facciamo affidamento anche su corpo docenti e genitori nel nostro intento di attrarre quanti più giovani verso le attività della nostra associazione.

Per concludere queste righe, è necessario puntualizzare ancora una volta il carattere interattivo del progetto «Diversità etnica e interculturalità tra i giovani appartenenti alle minoranze nazionali», che mi ha piacevolmente sorpresa e che ha offerto a noi tutti l'occasione per pensare, riflettere e rimuginare sulle idee espresse e discusse durante il dibattito. Sono state giornate educative e discussioni interessanti in cui i rappresentanti delle minoranze hanno cercato, insieme al DRI, di identificare i problemi principali con cui le loro organizzazioni si confrontano rispetto ai giovani. E quando brezza e onde alte accompagnano l'intera esperienza, questa diventa certamente più piacevole.

Un progetto con e sui giovani

Călătorii **literare** în țara frumuseții

de
Ionel Gheorghiu

traduzione
Clara Mitola

Rămân remarcabile, pentru acel timp literar și istoric al culturii noastre, notațiile, atât artistice, cât și sociale, pe care le face Nicolae Iorga la adresa Italiei, mai puțin întâlnite la alți iluștri călători români în această „țară desfătătoare, un șir neîntrerupt de vederi romantice; dealuri bogat împădurite, văi cu perspective minunate” („Viața în Florența”). Impresionante sunt rândurile sale despre Florența, oraș plăcut pentru vizitatori, cu „străzi largi, bine îngrijite, grădini ale căror flori sunt respectate, trotuare imaculate, oameni prietenoși, lumină, aer, liniște”. În acest oraș, încărcat de istorie, „Atenă italiană”, după cum o numește autorul, sunt admirate: Domul, „acest imens giuvaer sculptat de marmură albă și neagră”, San Michele, Via dei Calzaiuoli, Piazza della Signoria, Loggia dei Lanzi, statuile lui Benvenuto, Ponte Vecchio, sub care se strecoară râul Arno. Este peste tot o descriere apropiată, aproape intimă, a străzilor, a frumuseții naturii cu verdeța și copacii ei. Panorama Florenței este admirată de călător și de la înălțime, din Fiesole, „cuib de munte”. De sus, orașul îi apare „cu coperemânte roșii, dealurile verzi, rotunjite, presărate cu căsuțe albe, mărunte, Arnul ca o largă cordea de argint”. Scriitorul înregistrează cu finețe mișcarea umană a locului: lucrătorii și

Rimangono memorabili, per quell'epoca letteraria e storica della nostra cultura, le annotazioni artistiche, insieme anche a quelle sociali, che Nicolae Iorga scrive sull'Italia, meno comuni tra gli altri illustri viaggiatori romeni che hanno attraversato questa «terra incantevole, un'ininterrotta fila di panorami romantici; colline ricoperte di alberi rigogliosi, valli e prospettive meravigliose» („La vita a Firenze”). Sono emozionanti le sue parole su Firenze, città piacevole per i visitatori, con «strade larghe, ben curate, giardini i cui fiori sono rispettati, marciapiedi immacolati, gente amichevole, luce, aria, quiete». In questa città piena di storia, «l'Atene d'Italia», come la chiama l'autore, sono ammirati: il Duomo, «quest'immenso gioiello scolpito in marmo bianco e nero», San Michele, Via dei Calzaiuoli, Piazza della Signoria, la Loggia dei Lanzi, le statue di Benvenuto, Ponte Vecchio, sotto cui scorre l'Arno. Ovunque c'è la descrizione ravvicinata, quasi intima, delle strade, delle bellezze della natura, con le sue piante e i suoi alberi. Il panorama di Firenze è ammirato dal viaggiatore anche dall'alto, da Fiesole, un «nido di montagna». Dall'alto, la città gli appare «con i tetti rossi, le colline verdi, arrotondate, costellate di casette bianche, piccole, l'Arno come un largo nastro d'argento». Lo scrittore registra con sagacia

Piața Vittorio
Emanuele II (acum Piața
Republicii), circa 1896,
Florența

Piazza Vittorio
Emanuele II (ora Piazza
della Repubblica),
Firenze, circa 1896

fetele cochete care se plimbă, țăranii venind de la târg, starea vremii etc. Limbajul folosit este romantic, plin de poezie. Privind Piazza Santa Croce, cu statuia lui Dante, Iorga evocă figurile ilustre ale trecutului italian cu multă simpatie. Despre Dante scrie: „va fi trecut pe aici de atâtea ori, acel care a văzut viu o altă viață, va fi privit aceleași arcade și-și va fi pierdut pașii în umbra aceluiași strade negre”. Florența poartă amintirea și altor ilustre personalități ale omenirii: „pe același binecuvântat petec de pământ și-au trăit fericirea și durerea, visul și munca, acei cari au fost Michelangelo și Galileo Galilei”.

În privința „vibrației intime” trebuie deosebite, în ansamblul paginilor de călătorie în străinătate ale autorului, acelea privind Veneția. Frumusețile „cetății lagunelor”, prestigiul unui trecut de cutezătoare creații și de mărețe împliniri de artă, persistența unor atât de prietenoase forme de viață populară, legăturile cu românii pe care le descifrase Iorga în vechile hârtii din arhive, vraja propriilor amintiri din anii tineri petrecuți acolo, au făcut din Veneția o a doua patrie pentru Iorga. În conferința „În ce stă frumusețea Veneției”, scriitorul constată: „Veneția nu e un oraș frumos, ci un oraș unic”, remarcă preluată ulterior de numeroși alți vizitatori. Marea la Veneția este pentru el un alter-ego al omului, ea se înfrățește cu acesta: „marea e pretutindeni..., e împreună cu tine, e deprinsă cu tine; te caută pe tine, te așteaptă; nu te sperie și nu te uimește, ci o ai la îndemână; ea îți vorbește, îți șoptește uneori indistinct și totuși așa de clar”. Marea face parte din viața zilnică a venețianului: „Nicăieri nu se înfrătesc mai deplin aceste două elemente, mai tulburate și mai senine de pe lume, apa vie și sufletul omenesc”. Învățul caută obârșiile istorice ale cetății îndrăgite. Sunt menționate printre frumuseți: Podul Rialto,

foto: pinterest.com

il movimento umano del luogo: i lavoratori e le ragazze eleganti a passeggio, i contadini che tornano dal mercato, le condizioni meteorologiche, ecc. Il linguaggio utilizzato è romantico, pieno di poesia. Guardando Piazza Santa Croce, con la statua di Dante, Iorga evoca le figure illustri del passato italiano con molta simpatia. Di Dante scrive: «sarà passato tante volte di qui, colui che ha visto vivo un'altra vita, sarà stato osservato dagli stessi archi e avrà perso i suoi passi nell'ombra delle stesse strade nere». Firenze porta il ricordo anche di altre grandi personalità della storia dell'uomo: «sullo stesso benedetto pezzo di terra hanno vissuto la felicità e il dolore, il sogno e il lavoro coloro che furono Michelangelo e Galileo Galilei».

Quanto alle «vibrazioni intime» è necessario differenziare, nell'insieme delle pagine sui viaggi

Domul din Florența

Il Duomo di Firenze

Podul Rialto

Ponte di Rialto

foto: ebay.com

insulele Murano, San Lazzaro, Santa Elena, San Giorgio, Giudecca. Călătorul este atras și de construcțiile noi din epoca modernă și de viața zilnică. Este indignat de „o colecție de scârboase exemplare de bogătași de toate națiile”, și adaugă „... care vin la Veneția să-și facă siesta, formând o «industrie a străinului», industrie care este principalul mijloc de trai al Veneției”, constată autorul.

Istoricul descoperă și reamintește numeroase prezențe românești ale trecutului, legate de Veneția. Prezențe care au fost permanente în istoria cetății lagunelor: „Pe vremea aceasta era atâta lume românească aici, sbătându-se în procese, ocupându-se cu negoțul: fete de domn, gineri de domn în pribegie, mitropoliți, călugări; nu era o clasă a societății românești, care să nu-și fi trimis, prin anii 1600, reprezentanți la Veneția”.

Dacă multe elemente ale orașului îi arată vârsta respectabilă și trecerea timpului, ceva totuși a rămas nealterat: „Ceea ce nu s-a dus cu totul nici până azi este viața populară. Se trăiește așa cum se trăia acum trei sute de ani: ca fel de

all'estero dell'autore, quelle riguardanti Venezia. Le bellezze della «città delle lagune», il prestigio di un passato di coraggiose creazioni e magnificenti opere d'arte, la persistenza di tali amichevoli forme di vita popolare, i legami con i romeni che Iorga aveva decifrato in antichi documenti negli archivi, la magia dei suoi stessi ricordi degli anni di gioventù passati lì, hanno reso Venezia la seconda patria di Iorga. Nella conferenza «In cosa consta la bellezza di Venezia», lo scrittore considera: «Venezia non è una città bella ma una città unica», osservazione ripresa in seguito da numerosi altri visitatori. Il mare di Venezia per lui è un alter ego dell'uomo, fraternizza con lui: «il mare è ovunque..., è con te, è abituato a te; ti cerca, ti aspetta; non ti spaventa e non ti meraviglia, ma l'hai a portata di mano; lui ti parla, ti sussurra a volte indistintamente eppure con tale chiarezza». Il mare fa parte della vita quotidiana del veneziano: «In nessun altro posto si affratellano più pienamente questi due elementi, i più torbidi e più sereni al mondo, l'acqua viva e lo spirito umano». Il dotto cerca le origini storiche della città amata. Sono menzionate tra le sue bellezze: il Ponte di Rialto, le isole di Murano, San Lazzaro, Sant'Elena, San Giorgio, la Giudecca. Il viaggiatore è attratto dalle costruzioni nuove d'epoca moderna e dalla vita quotidiana. È disgustato da «una collezione di rivoltanti esemplari di ricchi provenienti da tutte le nazioni» e aggiunge «... che vengono a Venezia per fare il riposino pomeridiano, formando «un'industria dello straniero», industria che è il principale mezzo di sussistenza di Venezia», costata l'autore.

Lo storico scopre e ricorda le numerose presenze romene del passato, legate a Venezia. Presenze permanenti nella storia della città delle lagune: «A quell'epoca c'erano tantissimi romeni qui, alle prese con processi, a fare commercio: figlie di signori, generi di signori in esilio, metropolitani, monaci; non c'era classe sociale romana che non avesse inviato, intorno al 1600, i propri rappresentanti a Venezia».

Se molti elementi cittadini ne mostrano la veneranda età e il passare del tempo, qualcosa è rimasto comunque intatto: «Ciò che non è sparito del tutto finora è la vita popolare. Si vive così come si viveva trecento anni fa: modo di parlare, forme sociali, abilità essenziali della vita sono rimaste le stesse». Lo scrittore ricorda con nostalgia le tradizionali fontane, così frequenti in questa città, «fontane che qui rappresentano veri monumenti artistici, a partire da quella al centro del cortile di Palazzo Ducale».

Con delicatezza è menzionata la sociabilità dei veneziani con gli stranieri. Nel descrivere l'ambiente intimo degli abitanti veneziani, egli si riferisce a Goldoni, e scrive: «nessuno può capire le commedie di Goldoni, se non ha vissuto in quest'ambiente un tempo, o non l'ha studiato». Non è dimenticata la famosa abitudine delle serenate, che rendono affascinanti i canali della città. Allo stesso modo, lo scrittore menziona il suo amore per la meravigliosa città di Venezia: «Adesso mettete insieme questi tre elementi:

Vedere a bisericii
Redentore de pe canalul
Giudecca

Veduta del Redentore
alla Giudecca

vorbă, ca forme sociale, ca deprinderi elementare ale vieții au rămas tot aceleași”. Scriitorul își amintește cu nostalgie de tradițiile fântânilor atât de frecvente în acest oraș, „fântâni ce formează aici adevărate monumente de artă, începând cu acelea din mijlocul curții Palatului Ducal”.

Cu finețe este menționată sociabilitatea venețienilor față de străini. Descriind mediul intim al locuitorului venețian, se referă la Goldoni, scriind: „nu poate să înțeleagă cineva comediile lui Goldoni, dacă n-a trăit în mediul acesta câțeva vreme, ori nu l-a studiat”. Nu este uitat cunoscutul obicei al serenadelor, care dă farmec canalelor orașului. De asemenea, scriitorul

menționează dragostea lui permanentă față de acest oraș minunat care este Veneția: „Strângeți acum aceste trei elemente la un loc: marea pentru oricine, Evul Mediu, trecutul în genere, care cuprinde viața a patru veacuri și care se amestecă în viața de astăzi, și viața populară care a păstrat toată culoarea, toată camaraderia, toată sinceritatea unui trecut patriarhal până la anarhie, dar și până la forța umană cea mai frumoasă și mai plăcută, și atunci, numai atunci veți înțelege de ce Veneția este, între orașele frumoase din lume, un oraș unic”.

Nicolae Iorga a fost puternic impresionat și de alte două orașe: Genova și Napoli. Despre Genova scrie: „Colțul acela de mare, cel mai frumos din lume, cu admirabile grădini de copaci din țările calde, cu aer strălucit, unde se duce cineva pentru căutarea sănătății, ca și pentru împropiata, pentru întinerirea sufletului, locul acela de feerie” („În ce stă frumusețea Veneției”). Orașul își trăiește existența prin marea „plină de păinjeniișul vaselor venite la harnicul oraș, care este unul din centrele de muncă și din marile depozite de producție ale Italiei („Marea – cum am cunoscut-o”). Autorul amintește și de un alt oraș așezat la mare, Napoli, „al cărui golf e o minune a sudului, unde cerul însuși își schimbă culoarea supt ochi: în calitate de mare, marea napolitană e, desigur, mai frumoasă decât cea venețiană” („În ce stă frumusețea Veneției”). Napoli e un produs al naturii paradisiace, al îngemănării între marea și cerul albastru: „într-un golf de rai natura să adune toate farmecele ei supt un cer deosebit de zămbitor, care revarsă asupra tuturor sufletelor farmecul cu totul particular al unei naturi idilice, în ciuda îngrămădirii așa de dese a unei populații de caracter grecesc, arab și oriental, al cărui pitoresc este neasemuit” („Marea – cum am cunoscut-o”). Viața, în aceste orașe, se revarsă în toată splendoarea, cu diversitatea de forme înfățișând tot ceea ce a fost și tot ceea ce trăiește. De aici, și stilul scriitorului ce se revarsă ca un șuvoi fără hotare și reguli fixe.

Personalitate proeminentă în viața culturală mondială, călătorind în numeroase țări ale lumii, luând contact cu civilizații strălucitoare prin fapte de cultură, de artă și vitejie, Nicolae Iorga a rămas continuu cu gândul la „sfânta lui țară”, și la „cinstitul său neam”. Savantul român a îndrăznit să cuprindă orizonturile întregii omeniri în desfășurarea ei completă și totală. Deși a colindat pământul, în sufletul său a păstrat mereu imaginea ideală a poporului său.

mare per tutti, il Medioevo, il passato in generale, che contiene la vita di quattro secoli e che si mescola alla vita di oggi, e la vita popolare che ha mantenuto tutto il colore, tutta la solidarietà, tutta la sincerità di un passato patriarcale fino all'anarchia, ma anche fino alla più vigorosa e bella forza umana, e allora, solo allora capirete perché Venezia è, tra le città più belle del mondo, una città unica».

Nicolae Iorga è stato particolarmente colpito anche da altre due città: Genova e Napoli. Su Genova scrive: «Quell'angolo di mare, il più bello del mondo, con incantevoli giardini d'alberi provenienti da paesi caldi, con aria splendida, dove si reca colui che cerchi buona salute, come anche nuova freschezza, per ringiovanire il proprio spirito, quel luogo favoloso» («In cosa consta la bellezza di Venezia»). La città vive la propria esistenza attraverso il mare «riempito dalla ragnatela delle navi giunte nell'instancabile città, che è uno dei centri di lavoro e dei maggiori depositi di produzione d'Italia» («Il mare – come l'ho conosciuto»). L'autore ricorda anche un'altra città che si erge sul mare, Napoli, «il cui golfo è una meraviglia del sud, dove il cielo stesso cambia colore sotto i tuoi occhi: quanto al mare, il mare napoletano è senza dubbio più bello di quello veneziano» («In cosa consta la bellezza di Venezia»). Napoli è il prodotto di una natura paradisiaca, dell'unione tra il mare e il cielo azzurro: «in un golfo paradisiaco la natura raccoglie tutti i suoi splendori sotto un cielo incredibilmente sorridente, che riversa su ogni creatura il fascino del tutto particolare di una natura idilliaca, a dispetto degli ammassamenti così frequenti per questo popolo dal carattere greco, arabo e orientale, il cui pittoresco è impareggiabile» («Il mare – come l'ho conosciuto»). La vita in queste città si riversa in tutto il suo splendore in diverse forme, mostrando tutto ciò che è stato e tutto ciò che vive. Da qui, anche lo stile dello scrittore si riversa come un fiume senza margini né regole fisse.

Personalità di spicco nella vita culturale mondiale, che viaggia in molti paesi del mondo, prendendo contatto con civiltà illustri, tramite azioni culturali, artistiche ed eroiche, Nicolae Iorga ha sempre pensato alla «sua santa patria» e al «suo onorevole popolo». L'intellettuale romeno ha cercato di contenere l'orizzonte dell'intera umanità nel suo sviluppo completo e totale. Sebbene abbia vagato per il mondo, nel suo cuore ha serbato sempre l'immagine ideale del proprio popolo.

Viaggi letterari
nel paese della Bellezza
(5^a parte)

Victoria Fonari (din Chișinău, Republica Moldova) este poet, critic literar, doctor conferențiar la Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și membru al Asociației Semioticienilor din România. În palmaresul său are nouă cărți de versuri, trei pentru copii și cinci monografii științifice. De Italia o leagă Colocviile „Umanesimo Latino”, bursa postuniversitară la Universitatea „La Sapienza”, CD „Chiaro della Luna”, un rezultat al cursului din cadrul Universității „La Sapienza”, Locul al II-lea la Concursul de Poezie din 2004 (în limba italiană), Ediția a 4-a, orașul Galatone, Italia.

fot. arhiva autorului

Victoria Fonari (Chișinău, Repubblica di Moldavia) è poetessa, critico letterario, dottore conferenziere alla Facoltà di Lettere, presso l'Università di Stato della Moldavia, membro dell'Unione degli Scrittori di Moldavia, membro dell'Unione dei Giornalisti Professionisti di Romania e membro dell'Associazione dei Semiotici di Romania. Nel suo palmares annovera nove libri di versi, tre per bambini e cinque monografie scientifiche. All'Italia la legano i Colloqui «Umanesimo Latino», una borsa di studio postuniversitaria presso l'Università «La Sapienza», il CD «Chiaro di Luna», un risultato del corso svoltosi nell'ambito dell'Università «La Sapienza», il II posto al Concorso di Poesia del 2004 (in lingua italiana), IV Edizione, città di Galatone, Italia.

Venezia

*Nello specchio si cerca l'immagine
Questo desiderio ha creato Venezia
Femmina Narcisa
Motivo che probabilmente
non è ancora annegato
L'Acqua sussurra:
«Sei Bellissima!»
I Lampioni sono sposati con le stelle
Città egoista
Compiaciuta del proprio riflesso
Gli Uomini diventano polvere –
Capriccio del tuo specchio
Sei vestita di vento e di nuvole
Rimani divina egoista!*

*Oglinda își caută imaginea
Această dorință a creat Veneția
Narcis feminizat
Motiv probabil
de ce nu s-a înecat
Apa șoptește:
„Ești cea mai frumoasă!”
Îndrăgostiții devin constelații
Oraș egoist
Reflecția te atrage
Admirația trecătorilor
este capriciul oglinzii tale
camuflată de masca vântului,
a norilor și a apei
Rămâi divină egoistă!*

Salone del Libro – letteratura e interconnessioni

dialoghi
letterari

Questa primavera (18-22 maggio 2022), ho avuto l'occasione di partecipare alla XXXIV edizione del Salone del Libro di Torino, un'esperienza che si rivela sempre utile, positiva ma anche assai impegnativa, innanzitutto per pure ragioni logistiche.

di
Clara Mitola

traducere
Olivia Simion

În această primăvară (18-22 mai 2022), am avut ocazia să particip la cea de-a XXXIV-a ediție a Târgului de Carte de la Torino, o experiență mereu utilă, pozitivă, dar și foarte solicitantă, în primul rând din rațiuni logistice.

Il Salone si svolge storicamente all'interno del Lingotto, struttura di grandissima importanza nella storia dell'architettura e del moderno sviluppo economico italiano, passato attraverso numerose trasformazioni dopo essere nato, nel 1951, come stabilimento FIAT. Esempio di razionalismo architettonico, citato perfino da Le Corbusier come «uno degli spettacoli più impressionanti che l'industria abbia mai offerto», ristrutturato nel 1985 dall'architetto Renzo Piano, il Lingotto di oggi copre una superficie di circa 150.000 metri quadrati, un terzo dei quali è dedicato al Salone del Libro. E per cinque giorni, quei 51.000 metri quadrati sono animati da una grande folla di visitatori provenienti da tutto il paese (quest'anno più di 300.000) che al Salone ha la possibilità di seguire presentazioni, conferenze, ascoltare scrittori famosi e personaggi di grido, comprare libri e chiedere autografi. È un enorme vortice di letture, domande, risposte e lunghissime code al bar, un luogo in cui consumismo e cultura (binomio sempre stridente) si danno la mano e mettono in moto i grandi editori e le masse di lettori. Ma il Salone è anche la piccola e media editoria, gli istituti e le associazioni culturali, realtà per lo più slegate dai circuiti del *mainstream*, indipendenti e spesso coraggiose nelle scelte editoriali, e grazie alla loro presenza, il Salone diventa anche occasione di vere scoperte letterarie che difficilmente noteresti nel mare di titoli normalmente in vendita nelle grandi librerie italiane (sempre che arrivino sui loro scaffali).

Naturalmente, ho seguito numerose presentazioni di questo tipo (organizzate, tra le altre, dalle edizioni Terrarossa, Stilo, Neo, Piè di mosca, Pidgin) in stand di dimensioni più ridotte

Salonul se desfășoară în mod tradițional în interiorul Lingotto, o structură arhitectonică de mare importanță în istoria arhitecturii și a dezvoltării economice moderne italiene, trecută prin numeroase transformări de la nașterea sa, în 1951, ca fabrică FIAT. Exemplu de raționalism arhitectural, citat chiar de Le Corbusier drept „unul dintre cele mai impresionante spectacole pe care industria le-a oferit vreodată”, renovat în 1985 de arhitectul Renzo Piano, Lingotto de astăzi se întinde pe o suprafață de aproximativ 150.000 de metri pătrați, din care o treime este dedicată Târgului de Carte. Și timp de cinci zile, acei 51.000 de metri pătrați sunt animați de o mulțime mare de vizitatori din toată țara (anul acesta peste 300.000), care la Salon are ocazia să participe la prezentări, conferințe, să asculte scriitori celebri și personalități faimoase, să cumpere cărți și să ceară autografe. Este un vârtej uriaș de lecturi, întrebări, răspunsuri și cozi foarte lungi la bar, un loc în care consumerismul și cultura (combinație mereu stridentă) își dau mâna și pun în mișcare marii editori și masele de cititori. Dar Salonul înseamnă și editori mici și mijlocii, institute și asociații culturale, realități în mare parte deconectate de la circuitele *mainstream*, independente și adesea curajoase în alegeri editoriale, iar datorită prezenței lor, Salonul devine și o oportunitate pentru adevărate descoperiri literare pe care cu greu le-ai observa în marea de titluri care se află în vânzare în mod normal în marile librării italiene (cu condiția să ajungă pe rafturile lor).

Firește, am urmărit numeroase prezentări de acest tip (organizate, printre altele, de editurile Terrarossa, Stilo, Neo, Piè di mosca, Pidgin) la standuri mai mici și mai puțin aglomerate,

IULIE-SEPTEMBRIE

e meno affollati, in mezzo a un pubblico attento e raccolto che, a fine lettura, ha potuto interagire con gli autori senza troppo imbarazzo, come se le distanze si fossero accorciate. Ho conosciuto scrittori, traduttori italiani e stranieri, editori, saltando da uno stand all'altro nel tentativo di assistere al maggior numero di presentazioni che promettevano contenuti interessanti, poi ho trovato lo stand dell'Istituto Culturale Romeno, e mi ci sono fermata per un bel pezzo.

Il programma dell'ICR al Salone del Libro è stato eccellente, ricco di eventi e grandi nomi della letteratura e della cultura romena moderna e contemporanea tradotta in lingua italiana. È il caso di Marta Petreu, Matei Vișniec, Emil Cioran, Ion Luca Caragiale, Mircea Ivănescu, Mircea Cărtărescu, Ioan-Aurel Pop, Ioana Pârvulescu, e di traduttori come Bruno Mazzoni, Roberto Merlo, Mauro Barindi, Federico Donatiello, Celestina Fanella, tra gli altri.

Tra gli eventi cui ho assistito, e pur col rammarico di non essere riuscita a seguirli tutti, due presentazioni mi sono piaciute in modo particolare, quella dedicata all'opera *Mircea Ivănescu, Altre poesie scelte* (1968–1976), pubblicato dalla casa editrice Criterion in edizione bilingue, e il romanzo *Sindrome da panico nella Città dei Lumi* di Matei Vișniec, edito da Voland.

Personalmente amo molto la poesia romena contemporanea che trovo, senza esagerazioni, piuttosto unica nel panorama europeo, con una voce propria e in continua ricerca già a partire dagli anni '60 (quando cercava, cioè, di aggirare la censura di regime). In quel contesto storico, politico e culturale, la poesia di Ivănescu certamente non ha repliche quanto a eleganza, raffinatezza, agli innumerevoli riferimenti culturali e letterari presenti nel sottotesto, all'ironia, alla pura bellezza delle sue poesie, e temo che finora non sia ancora nato un altro Mircea Ivănescu. Conosco molto bene la sua produzione poetica, che ho letto, riletto e spesso tradotto, ma è stato comunque un grande piacere ascoltare le splendide traduzioni di Federico Donatiello, grazie alle quali ora anche il pubblico italiano può scoprire questo grande poeta romeno.

Con il romanzo di Matei Vișniec le cose sono andate diversamente perché, pur conoscendo l'autore per fama, non avevo mai avuto prima un contatto diretto con la sua scrittura. Pubblicato nel 2021 in Italia, nella traduzione di Mauro Barindi, *Sindrome da panico nella Città dei Lumi* (*Sindromul*

în mijlocul unui public atent care, la sfârșitul lecturii, a putut interacționa cu autorii fără prea multă jenă, de parcă distanțele s-ar fi scurtat. Am întâlnit scriitori, traducători italieni și străini, editori, sărind de la un stand la altul în încercarea de a asista la un număr cât mai mare de prezentări care promiteau conținuturi interesante, apoi am găsit standul Institutului Cultural Român și m-am oprit acolo pentru o bună bucată de timp.

Programul ICR de la Târgul de Carte a fost excelent, plin de evenimente și nume mari din literatura și cultura română modernă și contemporană traduse în italiană. Este cazul Martei Petreu, al lui Matei Vișniec, Emil Cioran, Ion Luca Caragiale, Mircea Ivănescu, Mircea Cărtărescu, Ioan-Aurel Pop, Ioana Pârvulescu, și al traducătorilor Bruno Mazzoni, Roberto Merlo, Mauro Barindi, Federico Donatiello, Celestina Fanella, printre altele.

Dintre evenimentele la care am participat, și în ciuda regretului de a nu le fi putut urmări pe toate, mi-au plăcut în mod deosebit două prezentări, cea dedicată lucrării *Mircea Ivănescu, Alte poezii alese* (1968–1976), publicată de editura Criterion în ediție bilingvă și romanul *Sindromul de panică în orașul luminilor* de Matei Vișniec, apărut la editura Voland.

Personal, iubesc foarte mult poezia românească contemporană pe care o găsesc, fără exagerare, mai degrabă unică în panorama europeană, cu o voce proprie și în continuă căutare încă din anii '60 (când încerca să ocolească cenzura regimului). În acel context istoric, politic și cultural, poezia lui Ivănescu cu siguranță nu are seamă în ceea ce privește eleganta, rafinamentul, nenumăratele referințe culturale și literare prezente în subtext, ironia, frumusețea pură a poemelor sale și mă tem că, până acum, nu s-a născut încă un alt Mircea Ivănescu. Îi cunosc foarte bine producția poetică, pe care am citit-o, am recitat-o și am tradus-o des, dar a fost totuși o mare plăcere să ascult splendidele traduceri ale lui Federico Donatiello, datorită cărora acum chiar și publicul italian îl poate descoperi pe acest mare poet român.

Cu romanul lui Matei Vișniec lucrurile au stat diferit pentru că, deși îl știam pe autor prin reputație, nu am luat niciodată contact direct cu scrisul lui. Publicat în 2021 în Italia, în traducerea lui Mauro Barindi, *Sindromul de panică în Orașul Luminilor* este un roman cu o structură foarte complexă, al cărui subiect principal, în

foto: criterioneditrice.com

foto: voland.it

de panică în Orașul Luminilor) è un romanzo dalla struttura molto complessa, il cui argomento principale, dietro l'espedito letterario che lo mette in scena, è la letteratura, il ruolo della letteratura e dello scrittore nella società di oggi. La sindrome da panico citata nel titolo è quella che s'impadronisce dello scrittore quando la paura del fallimento ha la meglio sulla forza creativa, paura che accompagna anche la voce narrante del romanzo, quella di uno scrittore romeno esule, i cui spunti autobiografici ci riportano alla vera fuga di Vișniec dalla Romania nel 1987. D'altra

parte, la Parigi del romanzo è una sorta di meta eterna per letterati est-europei e balcanici in fuga dai regimi totalitari dei loro paesi e desiderosi del successo loro negato in patria. L'editore Cambreleng, uno dei personaggi principali del romanzo, è in un certo modo il depositario delle loro paure e dei loro desideri, pur considerando le parole e perciò anche i libri come materia oramai morta.

La scoperta dell'Occidente capitalista attraverso gli occhi dell'esule est-europeo è un

altro dei temi toccati dal romanzo e durante la presentazione, è stata l'occasione per riflettere su cosa significhi identità e integrazione, e su come spesso aspettative e realtà possano essere profondamente diverse.

Poiché quest'articolo desidera essere anche un invito alla lettura, oltre che il racconto di momenti significativi nell'integrazione e nella reciproca conoscenza tra culture di paesi diversi attraverso la letteratura, riporto qui una delle poesie di Mircea Ivănescu, tratta da *Altre poesie scelte* (1968–1976).

How Like A Winter Has My Absence Been

L'assenza può essere davvero come una serata invernale – il tempo si trasforma in un cristallo attraversato

da un intreccio meticoloso di rami, dal cupo significato, nel cielo come una campana di amaro silenzio.

Nel tempo dell'assenza, quelli che rimangono smarriscono le proprie ombre e scivolano sulla neve come venti levatisi dalla riva – e un grande rifiuto di qualsiasi desiderio discende assieme al sole glabro

e si fa una notte polare. Qualcuno di noi fa ancora buchi nel ghiaccio – ma l'occhio verde dell'acqua non riflette altro che il vento appesantito

e nessuna immagine. Nel tempo senza di lei i lupi giungono quasi fin sotto alle mura e da sopra, dalla torre, si sente la neve scendere, pesante.

spatele dispozitivului literar care îl pune în scenă, este literatura, rolul literaturii și al scriitorului în societatea de astăzi. Sindromul de panică menționat în titlu este cel care pune stăpânire pe scriitor atunci când teama de eșec prevalează asupra forței creatoare, teamă care îl însoțește și pe naratorul romanului, un scriitor român în exil, ale cărui repere autobiografice ne duc înapoi la adevărata evadare a lui Vișniec din România în 1987. Pe de altă parte, Parisul din roman este un fel de destinație eternă pentru scriitorii est-europeni și balcanici care fug de regimurile totalitare din țările lor, dornici de succesul care le e refuzat acasă. Editorul Cambreleng, unul dintre personajele principale ale romanului, este într-un anumit fel depozitarul temerilor și dorințelor lor, chiar dacă, în același timp, consideră cuvintele și, deci, și cărțile ca pe materie moartă.

Descoperirea Occidentului capitalist prin ochii exilatului est-european este o altă temă atinsă de roman și, în cadrul prezentării, a fost un prilej de a reflecta asupra a ceea ce înseamnă identitatea și integrarea și cât de des așteptările și realitatea pot fi profund diferite.

Întrucât acest articol se dorește a fi și o invitație la lectură, dincolo de redarea unor momente semnificative din integrarea și cunoașterea reciprocă între culturile diferitelor țări prin intermediul literaturii, citez aici una dintre poeziile lui Mircea Ivănescu, preluată din *Altre poesie scelte* (1968–1976).

How Like A Winter Has My Absence Been

Absența poate fi într-adevăr ca o seară de iarnă – timpul se face un cristal străbătut de o înlănțuire meticuloasă de crengi, cu mohorât înțeles, pe cerul ca un clopot de tăcere amară.

În timpul absenței, cei care rămân își pierd umbrele, și alunecă prin zăpadă ca niște vânturi desprinse de țărniță – și o mare tăgadă a oricărei dorințe coboară o dată cu soarele spân

și se face o noapte polară. Câte unul din noi mai facem copii în gheață – dar ochiul verde al apei nu mai răsfrânge decât vântul greoi

și nici o imagine. În timpul fără de ea lupii vin până aproape de ziduri, și de sus, din turn, se aude zăpada coborând, grea.

Târgul de Carte –
literatură
și interconexiuni

Întâlniri cu Florio

Prima mea întâlnire cu familia Florio a avut loc, oarecum din întâmplare, în anul 2015. Atunci, în vacanță la Palermo, am luat cina în restaurantul „Donna Franca Florio”. Restaurantul se afla în hotelul „Villa Igiea”, unul dintre stabilimentele cele mai prestigioase din Sicilia. Am avut curiozitatea de a-l întreba pe „maître d’hôtel” cine era acest personaj despre a cărui existență nu auzisem niciodată. Extrem de amabil, el mi-a făcut o prezentare a localului în care mă aflam, precum și istoria hotelului, care se îmbina cu aventura de necrezut a unui tablou în curs de vânzare într-o licitație internațională de mare prestigiu. Astfel, am descoperit o adevărată „saga” a unei familii excepționale, supranumită „Regnanti senza corona” („Domnitori fără coroană”).

Il mio primo incontro con la famiglia Florio è avvenuto casualmente, nell'anno 2015. Allora, in vacanza a Palermo, ho cenato al ristorante «Donna Franca Florio». Il ristorante si trova nell'hotel «Villa Igiea», uno degli stabilimenti più prestigiosi della Sicilia. Ho avuto la curiosità di domandare al «maître d'hôtel» chi fosse questo personaggio della cui esistenza non avevo mai sentito. Con estrema amabilità, l'uomo mi ha portato una presentazione del locale in cui mi trovavo, come anche della storia dell'hotel, legato all'incredibile avventura di un quadro in vendita a un'asta internazionale di grande prestigio. Così ho scoperto la vera e propria «saga» di una famiglia eccezionale, soprannominata dei «Regnanti senza corona».

de
Adrian Irvin Rozei

traduzione
Clara Mitola

Să revenim, însă, la începutul acestei istorii pasionante. În acea seară de neuitat, am aflat că portretul Doinei Franca Florio, realizat de celebrul pictor Giovanni Boldini, a trecut din mână în mână timp de mai bine de o sută de ani și, în ciuda faptului că el înfățișa un personaj marcant al istoriei siciliene, era pe cale de a părăsi pentru totdeauna insula „Trinacria”, ba chiar și Peninsula Italiană! Portretul fusese comandat de soțul Doinei Franca, Ignazio Florio, pictorului Giovanni Boldini, în 1901, pe când acesta din urmă era în culmea gloriei în „lumea bună” europeană, ale cărei stele internaționale le reprezentase cu enorm succes (artistic și material). Cariera sa urma să continue, cu tot atâta brio, până la decesul său, în 1932.

Pe atunci, familia Florio se afla la apogeul istoriei sale. Cine și-ar fi putut imagina că o familie de simpli orășeni calabrezi va ajunge, în răstimpul a numai trei generații, să devină nu numai prima avere din Italia, dar și mecena unor edificii majore, ba chiar și sponsorii curentului artistic Art Nouveau (numit „Liberty” în Italia) din insulă. Fondatorii acestui „imperiu” au fost oameni simpli, din sudul Peninsulei Italiene, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. În urma cutremurelor din Calabria din 1783, Paolo

Ma torniamo all'inizio di questa storia appassionante! In quell'indimenticabile sera, ho scoperto che il ritratto di Donna Franca Florio, realizzato dal celebre pittore Giovanni Boldini, è passato di mano in mano per più di cent'anni e, sebbene rappresentasse un personaggio importante della storia siciliana, stava per lasciare per sempre l'isola «Trinacria», se non addirittura la Penisola Italiana! Il ritratto era stato commissionato dal marito di Donna Franca, Ignazio Florio, al pittore Giovanni Boldini nel 1901, epoca in cui quest'ultimo era all'apice della gloria nel «bel mondo» europeo, ritraendo le sue stelle internazionali con grande successo (artistico e materiale). La sua carriera sarebbe andata avanti con la stessa vivacità fino alla morte, nel 1932.

All'epoca, la famiglia Florio viveva l'apogeo della propria storia. Chi avrebbe mai immaginato che una famiglia di semplici cittadini calabresi sarebbe diventata, nell'arco di sole tre generazioni, non solo la prima ricchezza d'Italia ma anche mecenate di edifici importanti, e addirittura lo sponsor della corrente artistica Art Nouveau (chiamata «Liberty» in Italia) dell'isola. A fondare tale «impero» sono state persone semplici, provenienti dal sud della Penisola, alla fine del XVIII secolo. Dopo il terremoto che colpisce

Florio (1772–1807) și-a părăsit Bagnara natală, un orașel din provincia Reggio Calabria, și s-a instalat în Sicilia. La începutul anilor 1800, el a deschis un magazin de condimente, care a devenit foarte repede un succes comercial excepțional în Palermo. La moartea sa, în 1807, fiul său, Vincenzo, era încă prea tânăr pentru a-l succeda în conducerea afacerii, însă Ignazio, fratele lui Paolo, dezvoltă activitatea inițială cu mare pricepere. Vincenzo Florio, născut și el la Bagnara în 1799, avea douăzeci și nouă de ani când unchiul său a decedat la Palermo în 1829. El i-a continuat activitatea cu același succes. Vincenzo a fondat diferite companii industriale, printre care pe cea a vinurilor Marsala și o importantă societate maritimă. De asemenea, el a dezvoltat sectorul sulfului cu „Anglo-Sicilian Sulphur Company Limited”. În momentul decesului, era senator al Regatului Italiei. A murit tot la Palermo în 1868.

La moartea lui Vincenzo, fiul său, Ignazio Senior (Palermo, 1838–1891), a continuat conducerea acelorași activități industriale. Cu mare măiestrie, el înmulțește resursele financiare și dezvoltă afacerile create de tatăl său. În 1874, Ignazio Senior cumpără insulele Favignana și Formica. Pe insulă a fost fondată o fabrică de conserve, „tonnara di Favignana”, unde a fost inițiat un nou mod de producție: în loc de a fi conservat în sare, după obiceiul vremii, tonul a fost, pentru prima dată, pus în ulei în cutii metalice. Compania a creat locuri de muncă pentru un număr important de lucrători și își distribuia produsele în întreaga lume. Ignazio Senior a devenit, și el, senator al Regatului Italiei.

În 1891, Ignazio Florio a decedat, lăsând în urmă trei copii, dintre care cel mai mare era Ignazio Junior. El i-a succedat tatălui său în conducerea industriei de familie, continuând cu succes aceleași activități, timp de câțiva ani. Dar meritul său principal s-a manifestat prin modul de a acționa la Palermo ca un „adevărat mecena”. El a finanțat și inițiat multiple lucrări publice și private, care au transformat orașul sicilian într-un important punct de întâlnire pentru „jet set”-ul internațional al vremii. Printre alte nenumărate personalități de prim plan, împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea, întreținea legături strânse cu Ignazio Florio Junior, venind să-l întâlnească în Sicilia. Fratele lui Ignazio, Vincenzo, la rândul său un excelent om de afaceri, s-a dovedit și un mare sportiv și organizator de evenimente care au făcut celebră Sicilia, mai ales, începând din 1906, mulțumită faimoasei curse de automobile „Targa Florio”.

Familia Florio a fost, între sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, cea mai bogată familie din Italia, proprietarii unei flote de nouăzeci și nouă de nave și al unui imperiu industrial, care se întindea de la turism, la industria tonului și de la producția de vin, la cea a produselor chimice.

Iată, de manieră foarte sintetică, lumea „multiformă” pe care am întâlnit-o în acea seară de pomină din 2015. Însă, atunci, n-am descoperit decât un singur aspect al activității de

Donna Franca Florio,
portret realizat de
Giovanni Boldini

Donna Franca Florio,
ritratto dipinto da
Giovanni Boldini

foto: wikipedia.org

la Calabria nel 1783, Paolo Florio (1772–1807) ha abbandonato la Bagnara natale, una cittadina in provincia di Reggio Calabria, e si è trasferito in Sicilia. All’inizio del 1800, ha aperto un negozio di spezie diventato rapidamente un eccezionale successo commerciale di Palermo.

Alla sua morte, nel 1807, suo figlio Vincenzo era ancora troppo giovane per succedergli alla guida dell’attività, ma fu Ignazio, fratello di Paolo, a sviluppare l’attività iniziale, con grande talento. Vincenzo Florio, nato anch’egli a Bagnara nel 1799, aveva ventinove anni quando suo zio è morto a Palermo, nel 1829. È stato lui a portare avanti l’attività, con lo stesso successo. Vincenzo ha fondato diverse compagnie industriali, tra cui quella dei vini Marsala e un’importante società marittima. Allo stesso modo, ha sviluppato il settore dello zolfo con la «Anglo-Sicilian Sulphur Company Limited». Al momento del decesso, era senatore del Regno d’Italia. È morto sempre a Palermo nel 1868.

Alla morte di Vincenzo, suo figlio Ignazio Senior (Palermo, 1838-1891), ha portato avanti la gestione di queste attività industriali. Con grande maestria, ha moltiplicato le risorse finanziarie e sviluppato gli affari creati da suo padre. Nel 1874, Ignazio Senior compra le isole Favignana e Formica. Sull’isola è stato fondato un conservificio, la «tonnara di Favignana», dove è stato avviato un nuovo metodo di produzione: invece di essere conservato sotto sale, com’era tipico dell’epoca, il tonno per la prima volta è lavorato per essere conservato sott’olio e dentro

„Villa Igiea”: un exemplu reprezentativ al stilului „Liberty” la Palermo

«Villa Igiea»: un esemplu rappresentativo dello stile «Liberty» a Palermo

mecenat al familiei Florio: arhitectura și decorul „Liberty” al hotelului „Villa Igiea”. Acolo, am „făcut cunoștință” cu un mare arhitect, puțin cunoscut în afara Siciliei: Ernesto Basile. Născut la Palermo, pe 31 ianuarie 1857 și decedat tot la Palermo, pe 26 august 1932, a fost un arhitect italian al mișcării Art Nouveau. În 1899, el a realizat o restructurare profundă în spiritul „Belle Epoque” a arhitecturii edificiului, colaborând cu pictorul Ettore De Maria Bergler pentru decor și cu Vittorio Ducrot pentru mobilier. Asociația

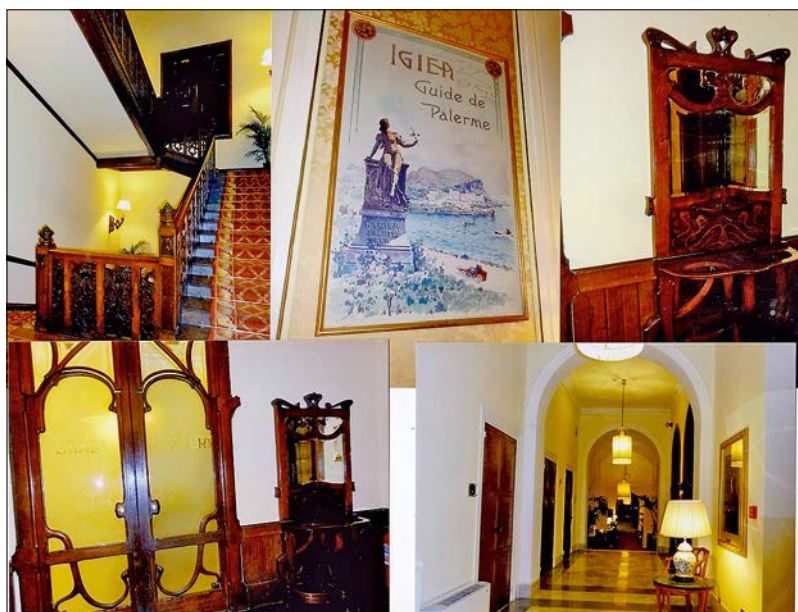

foto: arhiva autorului

foto: arhiva autorului

Statuia lui Ignazio Florio în piața care-i poartă numele din centrul orașului Palermo

La statua di Ignazio Florio nella piazza che porta il suo nome nel centro di Palermo

dintre Florio și Basile a dat Siciliei câteva opere reprezentative de vârf ale stilului „Liberty”, cum ar fi, pe lângă Villa Igiea, Villino Florio, Villino all'Olivuzza, decorul yachtului proprietatea lui Ignazio și Franca Florio sau desenul produselor Ceramica Florio.

Desigur că aceste „descoperiri” neașteptate, artistice, arhitectonice sau chiar industriale au motivat interesul meu pentru o mai bună cunoaștere a prezenței și moștenirilor actuale ale familiei Florio în Sicilia. Deși am întâlnit, de mai multe ori, în diferite orașe ale Italiei, urmele acestei familii, mai ales prin prezența reputatului tablou

scatolette metalice. La compagnia ha creato posti di lavoro per un grande numero di operai e distribuiva i suoi prodotti in tutto il mondo. Anche Ignazio Senior è stato senatore del Regno d'Italia.

Nel 1891, Ignazio Florio è deceduto lasciando tre figli, il maggiore dei quali era Ignazio Junior. Quest'ultimo ha sostituito suo padre nella gestione dell'industria di famiglia, portando avanti con successo le stesse attività per alcuni anni. Ma il suo merito principale si è manifestato nel modo in cui si comportava a Palermo, come un «vero imprenditore». Ha finanziato e avviato numerosi lavori pubblici e privati, che hanno trasformato la città siciliana in un importante punto d'incontro del «jet set» internazionale dell'epoca. Tra le numerose personalità di primo piano, l'Imperatore di Germania Guglielmo II intratteneva rapporti con Ignazio Florio Junior, che veniva spesso a trovare in Sicilia. Il fratello di Ignazio, Vincenzo, a sua volta eccellente uomo d'affari, si è dimostrato anche grande sportivo e organizzatore di eventi che hanno reso celebre la Sicilia, a partire dal 1906, grazie alle famose gare automobilistiche «Targa Florio».

Tra la fine del XIX e l'inizio del XX secolo, la «Famiglia Florio» è la famiglia più ricca d'Italia, proprietaria di una flotta di novantanove navi e di un impero industriale che si estendeva dal turismo, all'industria del tonno e alla produzione di vino, fino a quella di prodotti chimici.

Ecco, in modo assai sintetico, il mondo «multiforme» che ho conosciuto quella sera del 2015. Allora però ho scoperto un solo aspetto dell'attività mecenate della famiglia Florio: l'architettura e le decorazioni «Liberty» dell'hotel «Villa Igiea». Lì, ho «conosciuto» un grande architetto, poco noto fuori dai confini siciliani: Ernesto Basile. Nato a Palermo il 31 gennaio 1857 e deceduto sempre a Palermo il 26 agosto del 1932, è stato un architetto italiano dell'Art Nouveau. Nel 1899, egli ha realizzato una profonda ristrutturazione, nello spirito della «Belle Epoque», della parte architettonica dell'edificio, collaborando con il pittore Ettore De Maria Bergler per le decorazioni e con Vittorio Ducrot per il mobilio. L'associazione tra Florio e Basile ha dato alla Sicilia alcune opere di spicco, rappresentative dello stile «Liberty», come nel caso di Villa Igiea, Villino Florio, Villino all'Olivuzza, le decorazioni dello yacht di proprietà di Ignazio e Franca Florio o il design dei prodotti Ceramica Florio.

Naturalmente queste «scoperte» inaspettate, artistiche, architettoniche o perfino industriali hanno motivato il mio interesse a conoscere più a fondo la presenza e l'attuale eredità della famiglia Florio in Sicilia. Sebbene mi sia imbattuto molte volte, in diverse città italiane, nelle tracce di questa famiglia, soprattutto grazie al famoso dipinto che ritrae Donna Franca, non sono riuscito a tornare a Palermo se non nel maggio di quest'anno. Mi ero ripromesso però, fin dal principio, di consacrare il breve tempo a mia disposizione esclusivamente alla ricerca delle vestigia ancora disponibili che ricordano i Florio a Palermo.

foto: archiva autorului

care o reprezintă pe Donna Franca, n-am putut reveni la Palermo decât în luna mai a acestui an. Îmi propusesem, însă, de la bun început, să consacru în exclusivitate scurtul timp de care dispuneam pentru a cerceta vestigiile încă disponibile care îi amintesc pe Florio la Palermo. Prima verigă a acestui lanț a fost statuia lui Ignazio Florio din centrul orașului, chiar în piața care-i poartă numele. Statuia, impunătoare, din bronz, pe un soclu de marmură albă, poartă inscripția:

QUEST'EFFIGIE D'IGNAZIO FLORIO
A SPESE DI POPOLO
VUOL RICORDARE IL BENE E L'ONORE
FATTI ALLA PATRIA
ATTIVANDONE
LE INDUSTRIE E I COMMERCII

N. MDCCCXXXVIII M. MDCCCXCI

Precum și data la care ea a fost inaugurată:
MDCCCXCVII

Soclu statuii este înconjurat de un lanț simbolic, cu ancore, coroane de laur și ghirlande încrucișate, reprezentativ pentru produsele manufacturate de „Fonderia Oreetea”, un atelier din domeniul „metalmecanic” aparținând familiei Florio încă de la mijlocul secolului al XIX-lea. Activitatea sa, inițiată de Vincenzo Florio, a sprijinit dezvoltarea industriei navale palermitane, constituită în paralel, și a flotei maritime create de acești „căpitani ai industriei” siciliene.

Șantierele navale fondate și dezvoltate de familia Florio la Palermo există până în zilele noastre, sub numele de „Fincantieri”, aparțin Statului Italian și reprezintă cea mai importantă activitate industrială a orașului. Însă, din păcate, împrejurimile statuii nu sunt întreținute cum ar merita, iar parte din decorațiile metalice au dispărut de-a lungul anilor.

La prima traccia di questa catena è stata la statua di Ignazio Florio nel centro della città, proprio nella piazza che ne porta il nome. La statua, imponente, di bronzo, su un piedistallo di marmo bianco, porta l'iscrizione:

QUEST'EFFIGIE D'IGNAZIO FLORIO
A SPESE DI POPOLO
VUOL RICORDARE IL BENE E L'ONORE
FATTI ALLA PATRIA
ATTIVANDONE
LE INDUSTRIE E I COMMERCII

N. MDCCCXXXVIII M. MDCCCXCI

Insieme anche alla data d'inaugurazione:
MDCCCXCVII

Il piedistallo è circondato da una catena simbolica, con ancore, corone d'alloro e ghirlande intrecciate, che rappresentano i prodotti manifatturieri della «Fonderia Oreetea», un atelier di natura «metalmecanica» che apparteneva alla famiglia Florio già dalla metà del XIX secolo. La sua attività, avviata da Vincenzo Florio, ha sostenuto lo sviluppo industriale navale palermitano e la costituzione in parallelo di una flotta marittima creata da questi «capitani d'industria» siciliani.

I cantieri navali fondati e sviluppati dalla famiglia Florio a Palermo esistono tuttora, sotto il nome di «Fincantieri», appartengono allo Stato italiano e rappresentano la più importante attività industriale della città. Eppure, purtroppo, lo spazio che circonda la statua non è mantenuto come dovrebbe, e parte delle decorazioni metalliche è scomparsa durante gli anni.

Hărți prezentând
itinerariile vapoarelor
aparținând „Societății de
Navigație I. & V. Florio”
la apogeul ei

Mappe che mostrano
gli itinerari delle navi
appartenenti alla
«Società di Navigazione
I. & V. Florio» al suo
apice

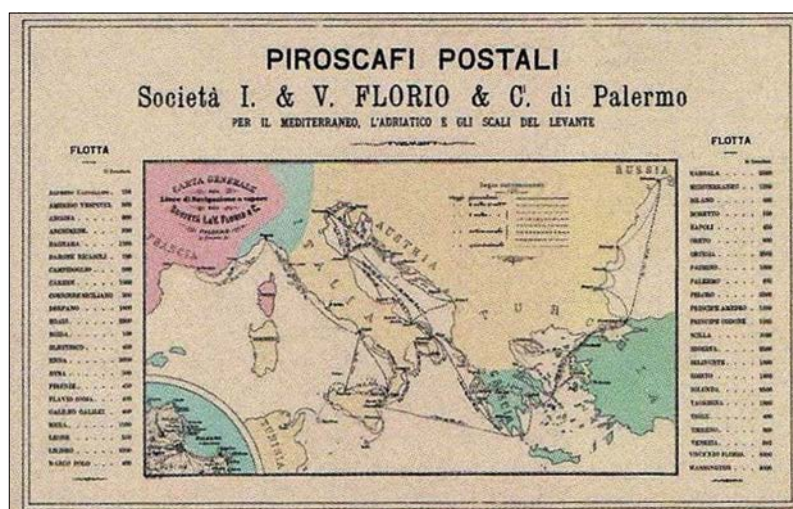

foto: archiva autorului

Amintiri prețioase despre **Coleta De Sabata**

de

Ing. Liliana Radu

traduzione

Clara Mitola

Coleta De Sabata a fost cetățean de onoare al orașului Timișoara, om de știință și de cultură polivalent, profesor emerit, doctor inginer, prima femeie rector al Universității Politehnica Timișoara, în perioada 1981-1989, membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru de onoare al RO.AS.IT.

Mulțumirea trăită timp de câțiva ani, de când viața mi-a oferit prilejul de a cunoaște îndeaproape o personalitate de un asemenea nivel, mi-a creat o profundă stare de împlinire. Rar se întâmplă în viață, ca la o vârstă înaintată, să ai șansa întâlnirii cu un om absolut special, cu care să ai o comunicare perfectă, chiar la mare distanță, să împărtășești aceleași idei și valori.

După anul 1989, Coleta De Sabata și-a concentrat activitatea în special în domeniul literaturii. Având în vedere calitatea și aprecierea de care s-au bucurat scrierile sale, în luna ianuarie 2019, RO.AS.IT. a avut onoarea de a prezenta Comitetului de Acordare a Premiului Nobel pentru Literatură propunerea ca această prestigioasă distincție să-i fie atribuită doamnei Coleta De Sabata, pentru seria de romane *Clanul De Niro*. Cu ocazia debutului acțiunii de promovare și de pregătire a documentației necesare, la inițiativa și cu sprijinul doamnei Ioana Grosaru – sufletul și motorul acțiunilor de succes ale asociației noastre – ne-am deplasat în decembrie 2018, împreună cu colega noastră, Anca Filoteanu, la Timișoara, pentru a ne cunoaște și a începe demersurile necesare derulării proiectului nostru. Am pornit împreună spre o țință dificilă – Everestul, așa cum l-am numit eu de multe ori, un drum lung, necunoscut, abrupt, care ne-a oferit pe parcurs, etape de cunoaștere deosebit de interesante.

Apropierea reciprocă pe care am simțit-o cu acea ocazie cred că s-a datorat și faptului că avem rădăcini comune bănățene. Diploma de absolvent eminent al Politehnicii din Timișoara în anul 1938 a tatălui meu a stârnit imediat interesul fostului rector, Coleta De Sabata, și ulterior al rectorului actual, drept urmare a fost expusă

Coleta de Sabata è stata cittadina onoraria della città di Timișoara, un uomo di scienza e di cultura polivalente, docente emerito, ingegnere, prima donna rettore presso l'Università Politecnica di Timișoara, tra il 1981 e il 1989, membro dell'Unione degli Scrittori di Romania, membro onorario della RO.AS.IT.

La soddisfazione vissuta per alcuni anni, da quando la vita mi ha offerto l'occasione di conoscere da vicino una personalità di tale livello, ha creato un sentimento di appagamento. Succede raramente nella vita, in età avanzata, di poter incontrare una persona assolutamente speciale con cui riesci a comunicare perfettamente, anche a grande distanza, con cui condividi idee e valori.

Dopo il 1989, Coleta De Sabata ha concentrato la sua attività soprattutto in ambito letterario. Tenendo presente la qualità e il successo ottenuto dai suoi testi, nel gennaio del 2019 la RO.AS.IT. ha avuto l'onore di presentare al Comitato per l'Assegnazione del Premio Nobel per la Letteratura la proposta che questo premio prestigioso fosse attribuito alla signora Coleta De Sabata per la serie di romanzi *Il Clan De Niro*. Allo scopo di dare inizio all'attività promozionale e di preparazione dei documenti necessari, su iniziativa e con il sostegno della signora Ioana Grosaru – cuore e motore delle attività di successo della nostra associazione –, nel dicembre del 2018, insieme alla collega Anca Filoteanu, ci siamo recate a Timișoara per conoscerci e per avviare le attività necessarie alla realizzazione del nostro progetto. Ci siamo mosse insieme puntando a un obiettivo difficile – l'Everest, come l'ho chiamato io molte volte, un cammino lungo, sconosciuto, impervio e che, strada facendo, ci ha offerto tappe di conoscenza di grandissimo interesse.

La reciproca vicinanza che ho sentito in quell'occasione credo fosse dovuta al nostro provenire entrambe dal Banato. L'eminente laurea di mio padre presso il Politecnico di Timișoara nell'anno 1938 ha attirato immediatamente l'interesse

în Sala de Onoare a Rectoratului acestei prestigioase instituții. De altfel, multe din cercetările și scrierile sale au avut ca subiect promovarea și cunoașterea tradiției și personalităților excepționale care au activat în această instituție.

După primele lecturi ale volumelor scrise de Coleta De Sabata, m-am apropiat atât de mult de stilul narativ și de personajele romanelor, încât am avut impresia că m-am împrietenit cu scriitoarea înainte de a o cunoaște personal. Consider că autenticitatea mesajelor transmise prin lectura cărților sale constituie lecții de istorie, geografie, etnografie, artă, în fapt, lecții de viață. Ceea ce este absolut remarcabil și poate imposibil de găsit la alți scriitori, este imensa, serioasa și deosebit de valoroasă documentare pe care Coleta De Sabata a făcut-o pentru fiecare dintre romanele ei, în domenii foarte diverse. Mă gândesc în mod subiectiv că numai o minte organizată de inginer a putut avea capacitatea de a studia minuțios, ani de zile, anumite teme, pentru a le putea prezenta coerent și atractiv, astfel încât noi, cititorii, să le înțelegem cât mai ușor. Stilul său de exprimare, evidențiat prin sensuri multiple ale aceluiași cuvânt, îmbinat cu descrierile plastice ale diferitelor imagini, trezește în mintea cititorului imagini emoționante.

Îmi amintesc cu mare plăcere evenimentele organizate de asociația noastră de-a lungul anilor, la care am participat și eu, când au fost lansate și promovate cărțile Coletei De Sabata. Lansarea, la Târgul de Carte GAUDEAMUS 2018, a seriei de volume *Clanul De Niro*, s-a bucurat de un real interes din partea asistenței. Aceste romane m-au captivat atât de mult, încât le-am lecturat cu creionul în mână, ca un student sânguinos, am extras din fiecare volum date istorice, informații deosebite, culturale, politice sau economice, care m-au interesat în mod deosebit, pilde de viață, ca de exemplu: „Fără școală, pe copii nu-i poți face oameni”; „Prezentul se trage din trecut, iar viitorul din prezent”; „Nu are rost să interzici ceea ce nu poți împiedica...”; „În mijlocul necazurilor și nenorocirilor se află iubirea, frumusețea și bucuria care ne fac viața suportabilă, iar credința ne este sprijin esențial!”. Mai frumos și mai adevărat de atât nu se poate!

Cu asemenea materiale valoroase, prezentarea cărților la Târgul de Carte a fost o mare plăcere și onoare pentru mine. La inițiativa doamnei Ioana Grosaru, marii noștri artiști din familia Manoleanu ne-au bucurat cu talentul și priceperea lor, în seria de spectacolele „Un Bel Di”. Organizate la Biblioteca Națională, la Tulcea și la Timișoara, pe un libret scris după volumul V al *Clanului De Niro*, spectacolele de o înaltă ținută artistică s-au bucurat de un mare succes.

Ultima acțiune de amploare în care a fost omagiată Coleta De Sabata s-a petrecut la Timișoara în vara anului 2019. Cu acea ocazie au fost lansate ultimele volume publicate: *Etruscii* și *Călătoriile mele – Italia*. Lectura temeinică a acestora mi-a dat posibilitatea să apreciez, în cuvântul meu de prezentare a cărților, că acestea se încadrează într-o nouă categorie literară: „Istoria

foto: arhiva RUAS.IT

Timișoara, 2018

dell'ex rettore Coleta De Sabata, e poi dell'attuale rettore, motivo per cui è stata poi esposta nella Sala d'Onore del Rettorato di questa prestigiosa istituzione. D'altra parte, molte delle sue ricerche e dei suoi lavori hanno avuto come argomento la promozione e la conoscenza delle tradizioni e delle personalità eccelse, attive in quest'istituto.

Dopo le prime letture dei volumi scritti da Coleta De Sabata, mi sono appassionata così tanto allo stile narrativo e ai personaggi dei romanzi da avere l'impressione di aver fatto amicizia con la scrittrice prima di conoscerla personalmente. Credo che l'autenticità dei messaggi trasmessi grazie alla lettura dei suoi libri prenda la forma di lezioni di storia, geografia, etnografia, arte, di fatto, lezioni di vita. La cosa assolutamente straordinaria, e forse introvabile in altri scrittori, è l'immensa, seria e validissima documentazione che Coleta De Sabata ha realizzato per ognuno dei suoi romanzi, in ambiti molto diversi. Personalmente penso che solo una mente organizzata da un angelo avrebbe potuto avere la capacità di studiare minuziosamente, anni interi, determinati argomenti per presentarli in modo coerente e accattivante affinché noi, i lettori, potessimo comprenderli nel modo più semplice possibile. Lo stile in cui si esprime, evidenziato dai molteplici sensi della stessa parola, unito a descrizioni plastiche delle diverse scene, risveglia nella mente del lettore immagini emozionanti.

Ricordo con piacere gli eventi organizzati dalla nostra associazione negli anni, cui ho preso parte anch'io, quando sono stati lanciati e promossi i libri di Coleta De Sabata. La presentazione, alla Fiera del Libro GAUDEAMUS 2018, della serie di volumi *Il Clan De Niro* ha ottenuto il reale interesse dei presenti. Questi romanzi mi hanno affascinato al punto da leggerli con la matita in mano, come uno studente diligente, e ne ho estratto dati storici, informazioni importanti, culturali, politiche ed economiche di grande interesse, consigli di vita, come ad esempio: «Senza scuola, i bambini non li puoi far diventare uomini»; «Il presente proviene dal passato, e il futuro dal presente»; «Non ha senso vietare ciò che non puoi impedire...»; «In mezzo ai guai e alle disgrazie si trovano l'amore, la bellezza e la

IULIE-SEPTEMBRIE

povestită”, deosebit de apreciată de publicul larg. Aducerea în actualitate a unei teme sensibile, dintr-o perioadă istorică puțin cunoscută, de acum 2500 ani, în romanul *Etruscii*, analizele comparative ale celor trei civilizații europene, etruscă, greacă și romană, complet diferite, demonstrează capacitatea de sinteză și talentul literar deosebit ale autoarei. Totodată, romanul *Călătoriile mele – Italia*, în care Coleta De Sabata se prezintă cu modestie ca „un turist îndrăgostit de istorie și frumos”, relevă, în fapt, priceperea unui experimentat critic de artă, izvorâtă din minuțioase cercetări.

Timișoara, 2019

Prezentarea celor două romane, urmată de minunatul spectacol „Un Bel Di”, ale cărui muzică și interpretare ne-au înălțat pe culmile trăirilor sufletești, au fost evenimente deosebit de apreciate de publicul larg care a participat la acest eveniment.

O remarcă specială privind întreaga operă literară a Coletei De Sabata se referă la poziționarea sa corectă și echilibrată, exprimată în toate ocaziile, ca promotor permanent al valorilor bănețene și naționale. Tematica italiană a multora din romanele sale se datorează legăturilor de familie și apartenenței spirituale la istoria, arta și cultura Italiei, care i-a fost un izvor nesecat de inspirație, combinat cu rigoarea vastei experiențe câștigate prin activitatea didactică și de cercetare științifică.

Îmi exprim regretul că viața nu mi-a dat posibilitatea s-o cunosc pe Coleta De Sabata în plină activitate „tehnică și pedagogică” și, totodată, mulțumirea că un om atât de complex și valoros mi-a acordat atenția și prietenia sa, cu multă înțelegere și modestie. Cunoașterea activităților științifice, pedagogice și literare, bazate pe o muncă intensă de cercetare, pe lectura a mii de cărți din domenii diferite ale acestei „Doamne a culturii românești” sper să constituie un model de urmat pentru generațiile de tineri dornici de studiu și afirmare.

Neuitare, respect, grațitudine!

gioia che rendono la nostra vita sopportabile, e la fede è il nostro sostegno essenziale!». Più vero e più bello non si potrebbe!

Con contenuti di tale valore, la presentazione dei volumi alla Fiera del Libro è stata un grande piacere e un onore per me. Su iniziativa della signora Ioana Grosaru, i nostri grandi artisti della famiglia Manoleanu ci hanno allietato con il loro talento e la loro bravura, nella serie di spettacoli «Un Bel Di». Organizzati presso la Biblioteca Nazionale, a Tulcea e a Timișoara, con un libretto tratto dal V volume de *Il Clan De Niro*, gli spettacoli d'alto valore artistico hanno riscosso grande successo.

L'ultima attività importante in omaggio a Coleta De Sabata si è svolta a Timișoara nell'estate del 2019. In quest'occasione sono stati lanciati gli ultimi volumi pubblicati: *Gli Etruschi* e *I miei viaggi – l'Italia*. La loro attenta lettura mi ha dato la possibilità di notare, nella mia presentazione ai libri, come tali opere appartengano a una nuova categoria letteraria: «La storia raccontata», molto apprezzata dal largo pubblico. Rendere attuale un tema delicato, di un periodo storico poco noto, 2500 anni fa, nel romanzo *Gli Etruschi*, svolgere un'analisi comparativa di tre civiltà europee, etrusca, greca e romana, completamente diverse tra loro, tutto questo dimostra la capacità di sintesi e il grande talento letterario dell'autrice. Allo stesso tempo, il romanzo *I miei viaggi – l'Italia*, in cui Coleta De Sabata si presenta con modestia come «un turista innamorato della storia e del bello» mostra in realtà la preparazione di un esperto critico d'arte, emersa dalle minuziose ricerche.

La presentazione dei due romanzi, seguita dallo splendido spettacolo «Un Bel Di», in cui musica e interpretazione ci hanno elevato al culmine delle emozioni, sono stati particolarmente apprezzati dal largo pubblico, presente all'evento.

Una particolarità dell'intera opera letteraria di Coleta De Sabata riguarda la sua posizione corretta ed equilibrata, costantemente espressa, come promotrice permanente dei valori del Banato e di tutto il paese. La tematica italiana presente in molti dei suoi romanzi proviene dai legami familiari e dall'appartenenza spirituale alla storia, all'arte e alla cultura d'Italia, che per lei sono stati una fonte inesauribile d'ispirazione, combinata con il rigore della vasta esperienza acquisita tramite l'attività didattica e di ricerca scientifica.

Mi rammarica che la vita non mi abbia dato la possibilità di conoscere Coleta De Sabata in piena attività «tecnica e pedagogica» ma allo stesso tempo sono soddisfatta di come una persona complessa e di valore mi abbia offerto la sua attenzione e la sua amicizia, con molta comprensione e modestia. La conoscenza delle attività scientifiche, pedagogiche e letterarie basate su un intenso lavoro di ricerca, sulla lettura di migliaia di libri d'argomenti diversi, da parte di questa «Signora della cultura romena» spero rappresenti un modello da seguire per le generazioni di giovani desiderosi di conoscenza e affermazione.

Ricordo, rispetto, grațitudine!

Ricordi preziosi su
Coleta De Sabata

Experiența **Erasmus** din „Dante Alighieri” la ceas de seară

Liniștea și răcoarea serii la mijloc de august îmi permit să îmi trag sufletul și să îmi adun gândurile. A fost un an dificil, în schimbare, în continuă mișcare, cu răsturnări de situații, cu evenimente felurite, benefice, aducătoare de speranță și entuziasm, care au consolidat prietenii și au apropiat oameni din medii și culturi diferite, generații despărțite de ani buni, comunități occidentale și orientale, reflectând civilizații și culturi diferite, dacă nu cumva, diametral opuse.

Din această categorie fac parte proiectele Erasmus, căroră cu mare bucurie ne-am dedicat, pentru că tot ceea ce implică ele, de la partea organizatorică, de gestionare financiară, de comunicare cu oamenii, de utilizare de instrumente digitale și până la mobilitățile propriu-zise, nu doar că ne marchează existența, dar ne și întărește convingerea că noi, ca profesori, ca oameni, facem bine ceea ce facem... Și suntem în direcția bună. Iar când afirm acest lucru mă bazez pe experiența pe care am acumulat-o în ultimii șapte ani. Aceste experiențe ne aduc plus-valoare nu numai în plan profesional, instituțional, ci și în plan comunitar, și am văzut-o cel mai bine tot în ultimul an: profesori, copii, părinți, instituții, primării, oameni ai legii, oameni politici, corporatiști sau ONG-iști, până chiar și polițiștii de frontieră, toți privesc cu simpatie și bucurie, poate chiar cu admirație, activitățile desfășurate în cadrul acestui tip de proiecte.

Liceul Teoretic „Dante Alighieri” are bucuria de a fi implicat în numeroase parteneriate și proiecte Erasmus, de aceea vrem să vă împărtășim și vouă, dragi cititori, experiențele pe care le-am trăit în acest an. Și când spun *an*, mă gândesc la anul școlar început în septembrie 2021 și încheiat la 31 august. După cum afirmam și mai sus, anul a fost unul intens și stau mărturie pentru aceasta

La quiete e il fresco della sera di metà agosto mi permettono di respirare e di raccogliere i pensieri. È stato un anno difficile, di cambiamento, in continuo movimento, con rovesciamenti di situazioni, eventi differenti, proficui, educativi per speranza ed entusiasmo, in cui si sono rafforzate amicizie e ci sono stati avvicinamenti tra persone di ambienti diversi, generazioni separate da molti anni, comunità occidentali e orientali, a riflettere su civiltà e culture differenti, se non proprio diametralmente opposte.

Di questa categoria fanno parte i progetti Erasmus cui ci siamo dedicati con grande piacere poiché tutto ciò che implicano, dall'organizzazione alla gestione finanziaria, alla comunicazione con la gente, all'uso di strumenti digitali fino alla mobilitazione vera e propria, non solo segna le nostre vite ma ci rende più forti nella convinzione che noi, come docenti, come persone, facciamo bene ciò che facciamo... E siamo sulla buona strada. E quando dico questo, mi baso sull'esperienza che ho accumulato negli ultimi sette anni. Queste esperienze ci portano un valore aggiunto non solo in ambito professionale, istituzionale, ma anche sul piano comunitario e l'ho visto benissimo nell'ultimo anno: professori, ragazzi, genitori, istituti, municipi, agenti delle forze dell'ordine, uomini politici, dipendenti di multinazionali o di ONG, e perfino i doganieri alla frontiera, tutti guardano con simpatia e allegria, forse perfino con ammirazione, alle attività che si svolgono nell'ambito di questo tipo di progetti.

Il Liceo «Dante Alighieri» ha il piacere di essere coinvolto in numerosi partenariati e progetti Erasmus, perciò desideriamo condividere anche con voi, cari lettori, le esperienze vissute quest'anno. E quando dico *anno*, penso all'anno scolastico iniziato nel settembre del 2021 e conclusosi il 31 agosto. Come dicevo prima, è

de

Daniela Ducu,
Profesor de
limba italiană,
Coordonator
proiecte Erasmus,
Liceul Teoretic
„Dante Alighieri”,
București • Prof.ssa
di lingua italiana,
Coordinatrice
progetti Erasmus,
Liceo «Dante
Alighieri», Bucarest

traduzione

Clara Mitola

foto

arhiva autoarei

IULIE-SEPTEMBRIE

numeroasele întâlniri și mobilități Erasmus organizate pentru profesori și elevi, găzduite de toate școlile partenerie din proiectele noastre. Firul deplasărilor ne-a purtat pe întregul continent european și până la granițele sale.

Itinerarul profesorilor și al elevilor din „Dante” a început cu deplasarea în Adana, în septembrie 2021, în cadrul proiectului Erasmus *Protect Your Digital Way Today and Tomorrow*, și s-a încheiat în august, în Marea Britanie, în apropiere de Bristol, în cadrul proiectului Erasmus *Be Ready for the Educational Challenges*. Și pentru a încheia cercul, ultima întâlnire a fost tot în cadrul proiectului *Protect Your Digital Way Today and Tomorrow*, o întâlnire de evaluare a progresului înregistrat în implementarea activităților. Început înainte de pandemie, proiectul s-a desfășurat sub umbrela marilor îndoeli generate de COVID și imposibilitatea liberei circulații.

Dar să mergem pe firul cronologic și să descoperim, rând pe rând, ce am învățat din aceste aventuri.

Septembrie a fost luna dedicată continuării proiectului Erasmus *Protect Your Digital Way Today and Tomorrow*, elevii noștri participând la o mobilitate de formare în domeniul securității cibernetice, după ce, la aproape un an de la începerea proiectului, pandemia ne-a obligat să amânăm mobilitățile și să redefinim întregul calendar. Proiectul a continuat cu formările din România pentru profesori și elevi, cu formarea din Grecia pentru elevi și cu formarea pentru profesori din Turcia. Toți cei implicați au fost instruiți în teme precum furtul de date personale, cyberbullying și, în general, toate aspectele din sfera cyber-security.

Dar cum septembrie este o lună plină de recolte, munca noastră a dat roade: Liceul Teoretic „Dante Alighieri” și-a continuat seria parteneriatelor cu un proiect dedicat fenomenului migrației. Prima deplasare, cea care deschidea fizic proiectul Erasmus *Don't Let Them Get Lost*, s-a organizat în Ankara, capitala Turciei, unde școala gazdă ne-a

stato un anno intenso e ne sono prova i numerosi incontri e le mobilitazioni Erasmus organizzate per professori e alunni, ospitati da tutte le scuole partner dei nostri progetti. Il filo dei nostri spostamenti ci ha condotto per tutto il continente europeo e fino ai suoi confini.

L'itinerario dei professori e degli alunni della «Dante» è iniziato con il viaggio ad Adana, nel settembre del 2021, nell'ambito del progetto Erasmus *Protect Your Digital Way Today and Tomorrow*, e si è concluso nel mese di agosto in Gran Bretagna, vicino Bristol, nell'ambito del progetto Erasmus *Be Ready for the Educational Challenges*. E per chiudere il cerchio, l'ultimo incontro è stato nell'ambito del progetto *Protect Your Digital Way Today and Tomorrow*, un incontro di valutazione del progresso registrato nella realizzazione delle attività. Iniziato prima della pandemia, il progetto si è svolto sotto l'ombra dei grandi dubbi generati dal COVID e dell'impossibilità di circolare liberamente.

Ma procediamo cronologicamente e scopriamo, man mano, cosa abbiamo imparato da queste avventure.

Settembre è stato un mese dedicato alla continuazione del progetto Erasmus *Protect Your Digital Way Today and Tomorrow*, e i nostri alunni hanno partecipato a una mobilità formativa in materia di sicurezza cibernetica, sebbene, a quasi un anno dall'inizio del progetto, la pandemia ci abbia obbligato a posticipare la mobilità e a ridefinire l'intero calendario. Il progetto è andato avanti con la formazione in Romania per professori e alunni, la formazione in Grecia per alunni e quella per professori in Turchia. Tutte le persone implicate sono state istruite su temi come il furto dei dati personali, il cyberbullismo e, in generale, su tutti gli aspetti legati alla sfera della cyber-security.

E poiché settembre è mese di raccolta, il nostro lavoro ha dato i suoi frutti: il Liceo «Dante Alighieri» ha continuato la propria serie di partenariati con un progetto dedicato al fenomeno della migrazione. Il primo viaggio, che ha dato inizio fisicamente al progetto Erasmus *Don't Let Them Get Lost*, è stato organizzato ad Ankara, capitale della Turchia, dove la scuola ospite ci ha introdotto nella problematica della migrazione, evidenziando i problemi di natura educativa che vivono gli alunni rifugiati. Il progetto si svolge fino alla fine dell'anno 2022, in partenariato con scuole italiane, portoghesi, turche e serbe e ha compreso riunioni di formazione svolte a turno a Belgrado, San Nicolò di Rottofreno, in provincia di Piacenza, Italia, Porto e Antalya. Tutti questi incontri hanno generato un intenso scambio di idee e buone pratiche, hanno posto le basi per altri partenariati ed esperienze, hanno aperto infinite possibilità, benefici di cui godranno anche altre generazioni di alunni, di docenti, di colleghi desiderosi di esplorare e di migliorare le proprie abilità comunicative, perfino di mettere alla prova i propri limiti. A settembre ospiteremo l'ultima mobilità nell'ambito del progetto e organizzeremo sessioni di formazione sul

introdus în problematica migrației, evidențiind problemele de natură educațională pe care le trăiesc elevii refugiați. Proiectul se desfășoară până la sfârșitul anului 2022, în parteneriat cu școli din Italia, Portugalia, Turcia și Serbia și a cuprins reuniuni de formare desfășurate, pe rând, la Belgrad, San Nicolò di Rottofreno, în provincia Piacenza, Italia, Porto și Antalya. Toate aceste întâlniri au generat un schimb intens de idei și bune practici, au pus bazele altor parteneriate și proiecte, au deschis oportunități infinite, beneficii de care se vor bucura alte și alte generații de elevi, de profesori, de colegi dornici să exploreze și să își îmbunătățească abilitățile de comunicare, să își testeze chiar și propriile limite. În septembrie vom fi gazdele ultimei mobilități din cadrul proiectului și vom organiza sesiuni de formare pe tema integrării lingvistice a elevilor refugiați și imigranți. Am fost aleși tocmai pentru că multiculturalismul și multilingvismul caracterizează instituția noastră de învățământ, incluzând, de asemenea, și întâlniri cu oficialități care gestionează chestiunea migrației, refugiații fiind în creștere la noi în țară în ultima perioadă.

Seria aventurilor și a învățărilor noastre a continuat cu proiectul Erasmus *Friendship is a Treasure*, în care elevii noștri au descoperit cum exercițiile de *mindfulness* și de yoga pot detensiona situații neprietenoase din mediul școlar, iar valori precum toleranța, empatia și prietenia îi pot determina nu numai să devină mai sociabili și mai înțelegători față de colegi, ci îi și pot ajuta să obțină rezultate mai bune la învățătură. Școala gazdă din Funchal, Portugalia, ne-a oferit tuturor o lecție neprețuită: rezultatele apar nu numai dacă lecția este bine predată, iar cunoștințele bine însușite și bine aplicate, ci și dacă elevii și profesorii sunt odihniți, respiră corect, nu sunt apăsați de stresul zilnic, sunt cu zâmbetul pe buze și vin la școală purtați de sunetul muzicii, înconjurați de brațele prieteniei. Proiectul a continuat cu o nouă mobilitate a elevilor noștri, de data aceasta, la Riga, în Letonia, unde prietenia a căpătat noi semnificații: elevii noștri le-au citit din cărțile lor preferate din copilărie unor exemplare speciale de patrupede. Câinii au ascultat cumînți glasurile cristaline ale copiilor citind șoptit în limbile lor materne: română, turcă, letonă. În luna octombrie vom desfășura o altă mobilitate, de data aceasta la școala parteneră din Istanbul, unde vom descoperi alte metode și instrumente pentru a gestiona într-o manieră blândă problematica *bullying*-ului între colegi.

Anul a continuat cu o surpriză care a venit din partea unui vechi prieten, un partener din Turcia dintr-un proiect Erasmus anterior. Astfel, a început proiectul Erasmus *Be Ready for Educational Challenges*, desfășurat în parteneriat cu școli publice și private din Turcia, Polonia și Portugalia, organizații non-guvernamentale din Grecia și Marea Britanie, coordonatorul principal fiind o organizație pentru tineret din Regat Unit, cu filiale deschise în Irlanda, Italia, Portugalia și Olanda. Reuniunea de proiect din Porto, din luna mai, a creionat calendarul și activitățile

tema dell'integrazione linguistica degli alunni rifugiati e immigrati. Siamo stati scelti proprio perché il multiculturalismo e il multilinguismo caratterizzano la nostra istituzione scolastica, comprendendo così anche gli incontri con le personalità ufficiali che gestiscono la questione dell'immigrazione, visto l'aumento dei rifugiati nel nostro paese negli ultimi tempi.

La serie di avventure e insegnamenti è andata avanti con il progetto Erasmus *Friendship is a Treasure*, in cui i nostri alunni hanno scoperto

proiectului și ne-a oferit ocazia să găsim puncte comune în ceea ce privește experiențele educaționale din timpul pandemiei. Formarea din luna august, din Marea Britanie, a reușit să ofere soluții concrete la probleme tangibile, experimentate în pandemie, cu posibilitate de implementare și în perioada post-pandemică, datorită eficienței în procesul de predare-învățare. Proiectul va fi implementat până în luna mai a anului viitor și va include întâlniri referitoare la progresul înregistrat și formări dedicate profesorilor, astfel încât să fim pregătiți pentru orice provocare educațională.

Prin câte peripeții și câte aventuri nu am trecut în aceste 12 luni, parcurgând în total o distanță de aproximativ 35.000 de kilometri! La ceas de seară vine bilanțul acestor mobilități care au însemnat pentru elevii și profesorii participanți experiențe de neuitat de cele mai variate feluri: experiențe educative și educaționale, experiențe culturale și culinare, tipuri de culturi orientale și occidentale, medii școlare publice și private, comunități locale susținute de aparatul administrativ local.

come gli esercizi di *mindfulness* e yoga possano distendere situazioni ostili in ambito scolastico e che valori come tolleranza, empatia e amicizia possano spingerli non solo a diventare più socievoli e più comprensivi rispetto ai loro compagni, ma possano anche aiutarli a ottenere risultati migliori nello studio. La scuola ospite di Funchal, in Portogallo, ha offerto a noi tutti una lezione impagabile: i risultati appaiono non solo se la lezione è ben insegnata e le conoscenze bene acquisite e ben applicate, ma anche quando alunni e professori sono riposati, respirano correttamente, non sono pressati dallo stress quotidiano, hanno il sorriso sulle labbra e vengono a scuola portati dal suono della musica, circondati dalle braccia dell'amicizia. Il progetto è andato avanti con una nuova mobilità dei nostri alunni, questa volta a Riga, in Lettonia, dove l'amicizia ha acquisito nuovi significati: i nostri alunni hanno letto brani dai loro libri preferiti dell'infanzia ad alcuni esemplari speciali di quadrupedi. I cani hanno ascoltato obbedienti le voci cristalline dei bambini che leggevano a bassa voce nelle loro lingue materne: romeno, turco, lettone. Nel mese di ottobre svolgeremo un'altra mobilità, questa volta presso la scuola partner di Istanbul, dove scopriremo altri metodi e strumenti per gestire con gentilezza il problema del bullismo tra compagni di scuola.

L'anno è continuato con una sorpresa giunta da parte di un vecchio amico, un partner turco di un precedente progetto Erasmus. Così è iniziato il progetto Erasmus *Be Ready for Educational Challenges*, svolto in partenariato con scuole pubbliche e private di Turchia, Polonia e Portogallo, organizzazioni non governative di Grecia e Gran Bretagna, il cui coordinatore principale è stata un'organizzazione per la gioventù del Regno Unito, con filiali attive in Irlanda, Italia, Portogallo e Olanda. La riunione di progetto a Porto, durante il mese di maggio, ha delineato il calendario e le attività del progetto e ci ha offerto l'occasione di trovare punti comuni nelle esperienze educative svoltesi durante la pandemia. La formazione del mese di agosto in Gran Bretagna è riuscita a offrire soluzioni concrete a problemi tangibili sperimentati durante la pandemia, con possibilità d'implementazione anche nel periodo post-pandemico, grazie all'efficienza del processo d'insegnamento-apprendimento. Il progetto sarà implementato entro maggio dell'anno prossimo e includerà incontri riguardanti il progresso registrato e la formazione dedicata ai docenti, in modo da essere pronti per qualsiasi sfida educativa.

Quante peripezie e quante avventure abbiamo vissuto in questi 12 mesi, percorrendo in totale una distanza di circa 35.000 kilometri! Sul calar della sera arriva il bilancio di queste mobilità, che per gli alunni e i professori partecipanti sono state esperienze indimenticabili di diversi tipi: esperienze educative e istruttive, esperienze culturali e culinarie, tipi di culture orientali e occidentali, ambienti scolastici pubblici e privati, comunità locali sostenute dall'apparato amministrativo locale.

L'esperienza Erasmus
della «Dante Alighieri»
sul calar della sera

Vă invit în continuare să citiți câteva dintre mărturiile elevilor implicați, mărturii care dovedesc încă o dată, dacă mai era nevoie, bucuria lor și a noastră de a fi implicați în proiecte de tip Erasmus și de a pune umărul la consolidarea marii comunități construite la nivel internațional, fiind implicate nu doar țări de pe vechiul continent, ci și țări precum Turcia și Marea Britanie, care, deși nu (mai) sunt în Uniunea Europeană, își doresc cu ardoare să participe în continuare, determinând astfel un intens schimb de idei și de bune practici în domeniul educației.

A seguire, vi invito a leggere alcune testimonianze degli alunni implicati, testimonianze che dimostrano nuovamente, se ce ne fosse ancora bisogno, la loro gioia e la nostra di essere implicati in progetti come l'Erasmus e di lavorare concretamente per consolidare le grandi comunità costruite a livello internazionale, giacché non si è trattato solo dei paesi del vecchio continente, ma anche di nazioni come Turchia e Gran Bretagna che, pur non appartenendo (più) all'Unione Europea, desiderano ardentemente continuare a partecipare a tali progetti, creando così un intenso scambio di idee e di buone pratiche nell'ambito dell'istruzione.

„Experiența mea în cadrul proiectului **Protect your Digital Way Today and Tomorrow!** a fost unică și frumoasă. Am avut prilejul de a întâlni oameni incredibili, ceea ce m-a ajutat să realizez că a fi diferiți este un lucru bun. Am învățat să îi respect pe ceilalți, chiar dacă provin din locuri diferite și am legat multe prietenii.”

Miruna Cătălin

„Am interacționat din prima secundă foarte bine cu elevii din Erasmus care au venit la noi, în România. Momentele petrecute cu aceștia intră în cartea mea cu cele mai frumoase amintiri.”

Iulia Ghinăru

„O experiență Erasmus este un mod de a cunoaște: te cunoști pe tine, țara respectivă, oamenii ei, obiceiurile lor și înveți să privești din perspectiva lor. Elevii și profesorii sunt primitivi și, după câteva ore petrecute împreună, se trece până și peste bariera lingvistică și se leagă prietenii. Este una dintre cele mai frumoase experiențe din cadrul școlii.”

Ilinca Cristianciuc

„Participarea la proiectul Friendship is a Treasure a fost cu adevărat o experiență unică în viață, iar săptămâna petrecută în Madeira va rămâne de neuitat! Am descoperit locuri încântătoare, oameni minunați și am învățat foarte multe lucruri noi. Am participat la diferite activități de mindfulness și am făcut yoga pentru prima dată în viața mea. Am înțeles că nu-i ușor să te concentrezi, să-ți controlezi corpul sau să înțelegi sentimentele pe care le poți avea în anumite împrejurări. Dacă aș avea șansa să merg din nou în Madeira, aș merge cu siguranță!”

Andrei Plocon

«È stata un'esperienza in cui ho fatto tanti amici della mia età, ma anche adulti, come la professoressa di arte e musica, Liliana. È stata una settimana piena di nuove attività divertenti, che ci ha permesso di parlare la stessa lingua, quella dell'amicizia, attività come yoga, mindfulness o semplicemente parlare tra di noi, bambini di paesi diversi. Anche se all'inizio abbiamo avuto tante emozioni, col passare del tempo, ci siamo avvicinati e abbiamo trascorso una bellissima settimana. Se fosse possibile, rifarei ogni anno un'esperienza simile.»

Mirko Pisano

„Madeira a fost minunată! La fel ca și persoanele de acolo! Activitățile au fost distractive și creative! Madeira este cel mai frumos loc pe care l-am vizitat.”

Nadia Dinu

„Mi-au plăcut toate activitățile pe care le-am făcut împreună, dar și faptul că mi-am făcut mulți prieteni. M-aș întoarce acolo de câte ori aș avea ocazia!”

Eva Emerenco

«La mia esperienza nell'ambito del progetto **Protect your Digital Way Today and Tomorrow!** è stata unica e bellissima. Ho avuto l'occasione di incontrare persone incredibili e questo mi ha aiutato a capire che essere diversi è una buona cosa. Ho imparato a rispettare gli altri, anche se provengono da posti differenti e ho fatto amicizia con molte persone.»

«Ho interagito bene dal primo momento con gli alunni dell'Erasmus che sono venuti da noi, in Romania. I momenti passati con loro entreranno nel mio libro dei ricordi più belli.»

«Un'esperienza Erasmus è un modo per conoscere: conoscere te stesso, il paese in cui sei, la sua gente, le loro abitudini e imparare a guardare dal loro punto di vista. Alunni e professori sono accoglienti e, dopo poche ore passate insieme, si oltrepassa perfino la barriera linguistica e si fa amicizia. È una delle più belle esperienze scolastiche.»

«La partecipazione al progetto Friendship is a Treasure è stata davvero un'esperienza unica nella vita e la settimana passata a Madeira rimarrà indimenticabile! Ho scoperto posti incantevoli, persone meravigliose e ho imparato moltissime cose nuove. Ho partecipato alle diverse attività di mindfulness e ho fatto yoga per la prima volta in vita mia. Ho capito che non è semplice concentrarsi, controllare il tuo corpo o capire i sentimenti che puoi provare in determinate circostanze. Se avessi ancora la possibilità di andare a Madeira, lo farei di certo!»

„A fost o experiență în care mi-am făcut mulți prieteni de vârsta mea, dar și adulți, precum profesoara de artă și muzică, Liliana. A fost o săptămână plină de noi activități distractive, care ne-au permis să vorbim aceeași limbă, cea a prieteniei, activități precum yoga, mindfulness sau, pur și simplu, să conversăm între noi, copii din țări diferite. Chiar dacă la început am avut multe emoții, cu timpul ne-am apropiat și am petrecut o săptămână grozavă. Dacă ar fi posibil, aș repeta în fiecare an o experiență similară.”

«Madeira è stata meravigliosa! Come anche le persone che ci vivono! Le attività sono state divertenti e creative! Madeira è il posto più bello che abbia mai visto.»

«Mi sono piaciute tutte le attività che abbiamo fatto insieme, e anche che mi sono fatta molti amici. Ci tornerei in qualsiasi occasione!»

Tenere a mente, ricordarsi, suggerisce il titolo, ma, leggendolo in sequenza, trovi la parola «*teneramente*». E dobbiamo davvero, con tenerezza, ricordare tutti che è ormai alle nostre spalle lo straordinario anno dantesco 2021, con le celebrazioni dei 700 anni dalla morte di Dante Alighieri, colui che ha formato il nostro canone occidentale, e la cui lettura della *Commedia* continua a ricordarci che la poesia intenerisce l'anima: permette di esprimerci – appunto – teneramente.

Ma dopo il 2021 è tutto finito? Cosa ci offre il 2022? Il solo «Dantedi» che si celebra ogni anno? Non proprio. La letteratura italiana è un'eterna «ghirlanda brillante», e non smette mai di offrirci sorprese. Tanto per cominciare, nel 2022 si commemorano i 100 anni dalla morte di **Giovanni Verga** (1840-1922) massimo esponente e maestro di quella corrente letteraria che va sotto il nome di **Verismo**. Sempre nello stesso 2022 ricorrono i 110 anni dalla morte di **Giovanni Pascoli** (1855-1912), innovatore della poesia italiana, da lui strappata dal classicismo e portata al linguaggio comune di ogni giorno, espressa con parole semplici e comprensibili per tutti, per ogni anima capace di tenerezza.

E ancora: sono 100 anni dalla nascita di **Pier Paolo Pasolini** (1922-1975), figura di spicco nel panorama culturale

Tenere a mente, a ține minte, sugerează titlul, dar, citindu-l fără pauze, găsești cuvântul „*teneramente*” („cu tandrețe”). Și trebuie, într-adevăr, cu tandrețe, să reamintim tuturor că extraordinarul an dantesco 2021 a rămas acum în urmă, cu a sa celebrare a 700 de ani de la moartea lui Dante Alighieri, cel care a format canonul nostru occidental, lectura *Comediei* sale continuând pentru a ne aminti că poezia înmoaie sufletul și ne permite să ne exprimăm – întocmai – cu tandrețe.

Dar s-a terminat totul după 2021? Ce ne oferă anul 2022? Doar „Dantedi”, care se sărbătorește în fiecare an? Nu tocmai. Literatura italiană este o eternă „ghirlandă strălucitoare” și nu încetează niciodată să ne ofere surprize. Pentru început, 2022 comemorează 100 de ani de la moartea lui **Giovanni Verga** (1840-1922), cel mai mare exponent și maestru al celui curent literar care poartă numele de **Verism**. Tot în același 2022 se împlinesc 110 ani de la moartea lui **Giovanni Pascoli** (1855-1912), inovator al poeziei italiene, desprinsă de el din clasicism și adusă în limbajul comun al cotidianului, exprimată în cuvinte simple și ușor de înțeles pentru toată lumea, pentru fiecare suflet capabil de tandrețe.

În plus, se împlinesc 100 de ani de la nașterea lui **Pier Paolo Pasolini** (1922-1975), figură

della letteratura contemporanea, raffinato intellettuale, poeta e regista cinematografico, mezzo con cui si è espresso con audace realismo ma anche con cruda visione filmica. E perciò anche intellettuale scomodo, come tutti gli innovatori di linguaggi.

Ma soprattutto, in questo 2022, si celebrano i 180 anni della pubblicazione del romanzo *I Promessi Sposi*, di **Alessandro Manzoni** (1785-1873), che fu appunto pubblicato nella sua versione definitiva – dopo un lavoro di scrittura e riscrittura durato venti anni – nel 1842. Ma perché tanta enfasi sulla data di pubblicazione di un romanzo? Semplicemente, Manzoni dava all'Italia la «lingua comune», la lingua di tutti e per tutti, indicando la via per l'unificazione linguistica di una nazione che ancora nazione non era (lo sarà infatti solo nel 1861). E lo fece con un romanzo storico – peraltro sublime nel suo intreccio narrativo – che era il primo romanzo italiano in assoluto su cui si modellerà lo stile elegante della

lingua italiana. Ma basta dare un'occhiata alle date di vita di Manzoni, per avvedersi che nel 2023 dovremo prepararci a celebrare i 150 anni della morte di colui che – a buona ragione – è stato definito il quarto Padre della lingua italiana. Ecco: il 2022 ci traghetta così al 2023. Un'eterna ghirlanda brillante, da *tener a mente*, appunto.

marcantă în panorama culturală a literaturii contemporane, intelectual rafinat, poet și regizor de film, mijloc prin care s-a exprimat cu un realism îndrăzneț, dar și cu o viziune filmică brută. Și, prin urmare, și incomod intelectual, ca toți inovatorii de limbaj.

Dar mai presus de toate, în acest 2022, sărbătorim 180 de ani de la publicarea romanului *I Promessi Sposi*, de **Alessandro Manzoni** (1785-1873), în versiunea sa finală din 1842 – după o muncă de douăzeci de ani de scris și rescris. Dar de ce se pune atât de mult accent pe data publicării unui roman? Pur și simplu, Manzoni dădea Italiei prin acest roman „limba comună”, limba tuturor și pentru toți, indicând calea unificării lingvistice unei națiuni care nu era încă națiune (va fi, într-adevăr, abia în 1861). Și a făcut acest lucru cu un roman istoric – de altfel sublim în împletitura sa narativă – ce va fi primul roman italian în adevăratul sens al cuvântului și care va modela stilul elegant al limbii italiene. Dar e de-ajuns să aruncăm o privire la anii vieții lui Manzoni pentru a realiza că trebuie să ne pregătim pentru a sărbători, în 2023, 150 de ani de la moartea celui care – pe bună dreptate – a fost definit ca fiind al patrulea părinte al limbii italiene. Iată: 2022 ne poartă spre 2023. O eternă ghirlandă strălucitoare, de *ținut minte*, întocmai.

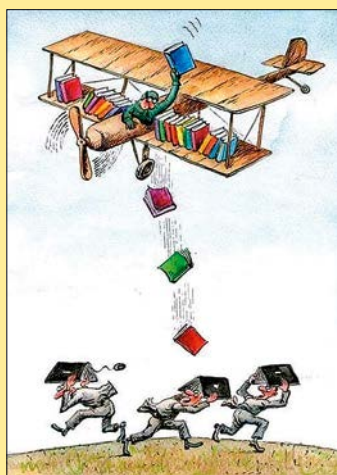

foto: cartooncontest.yesday.org.tr

TENER - A - MENTE

di Antonio Rizzo
traducere Olivia Simion

O frumoasă poveste medicală: **Monza** din Italia strălucește și în România

Mărturisesc, subiectul acestui material mi-a fost sugerat de o prietenă și colaboratoare, care, cu tâlc, la un moment dat, m-a întrebat de ce nu scriu despre Spitalul Monza din București: „Sunt de-ai voștri, italieni și, în România, au făcut adevărate minuni în sistemul medical”. Evident, am înțeles rapid că merită să scriu un reportaj despre ceea ce mulți numesc deja „imperiul Monza România”. L-am vizitat și așa am aflat povestea inginerului italian Luca Militello, care, cu o doză mare de curaj și ambiție, a ridicat din temelii primul spital Monza România.

Acest spital este al italienilor de la Policlinico di Monza, familia De Salvo începând afacerile în domeniul medical în 1974. În Italia, grupul Monza avea circa 3.000 de angajați, dintre care 10 % sunt români. Interesant, acționarii nu intenționau să treacă granițele țării lor, dar cei 300 de angajați români i-au convins să vină aici. Ajunși în România în 2006, antreprenorii au făcut un studiu de piață și au văzut că este un deficit foarte mare pe domeniile cardiovascular și oncologic, iar în 2010 au luat decizia să facă investiția.

ITALIANUL CARE A PUS UMĂRUL LA RIDICAREA „IMPERIULUI”

Dar spuneam de Luca Militello. Era inginer tânăr (24 de ani) când a venit în România, în urmă cu două decenii, pentru un proiect de construcții la Timișoara. A descoperit o țară de care s-a îndrăgostit în așa măsură încât acum se consideră jumătate român, la fel ca și copiii lui. „E mult de-atunci. Am venit pentru că la 24 de

Lo riconosco, l'argomento di questo testo mi è stato suggerito da un'amica e collaboratrice che, con arguzia, una volta mi ha chiesto perché non abbia scritto dell'Ospedale Monza di Bucarest: «Sono dei vostri, italiani, e in Romania hanno fatto davvero miracoli nel sistema medico». Naturalmente, ho capito subito valesse la pena scrivere un reportage su ciò che molti già chiamano «impero Monza Romania». Ho fatto loro una visita e così ho scoperto la storia dell'ingegnere italiano Luca Militello che, con una buona dose di coraggio e ambizione, ha costruito dalle fondamenta l'ospedale Monza Romania.

Quest'ospedale è degli italiani del Policlinico Monza, e la famiglia De Salvo ha iniziato la propria attività nel settore medico nel 1974. In Italia, il gruppo Monza aveva circa 3.000 dipendenti, il 10 % dei quali romeni. Interessante, gli azionisti non avevano intenzione di oltrepassare i confini del loro paese, ma quei 300 dipendenti romeni li hanno convinti a venire qui. Giunti in Romania nel 2006, gli imprenditori hanno svolto uno studio di mercato e hanno osservato l'esistenza di un grandissimo deficit nel settore cardiovascolare e oncologico, e nel 2010 hanno preso la decisione di realizzare un investimento.

L'ITALIANO CHE SI È OCCUPATO DI COSTRUIRE «L'IMPERO»

Ma parlavo di Luca Militello. Era un giovane ingegnere (24 anni) quando è arrivato in Romania, due decenni fa, per un progetto edile a Timișoara. Ha scoperto un paese di cui si è innamorato al punto da considerarsi adesso

de
Modesto Gino
Ferrarini,
președinte onorific
RO.AS.IT. •
presidente onorario
RO.AS.IT.

traduzione
Clara Mitola

Luca Militello, CEO
Monza Romania

Foto: Life.ro

ani ai o doză de inconstiență, de tupeu și te arunci fără plasă de siguranță”, spune azi Luca Militello.

„OCAZIILE TREBUIE LUATE FĂRĂ SĂ TE GÂNDEȘTI PREA MULT”

„Și acolo au mers lucrurile tot prin forța întâmplării: în 2010 am început un proiect de construcții, foarte mare, Spitalul Monza, și am trăit doi ani în acest șantier. Spitalul despre care vorbesc este primul spital făcut de la zero, iar eu m-am ocupat de el, de la faza de proiectare, la execuție și am intrat într-o relație foarte bună cu familia De Salvo, singurul acționar al Grupului Monza România. Ne-am plăcut și mi s-a propus să rămân în grup. Sunt întrebat frecvent ce legătură este între sănătate și construcții, iar domnul Michelangelo De Salvo senior, mentorul meu, mi-a spus că important este să știi să lucrezi cu oamenii. «Tu ai această capacitate, văd în tine acest talent, așa că te rog să încerci!», mi-a spus seniorul De Salvo. Cred că nimic în viață nu e întâmplător, iar ocaziile trebuie luate fără să te gândești prea mult, mai ales dacă apar din senin. Am început ca director tehnic, apoi am devenit director de achiziții, iar de 10 ani sunt CEO-ul grupului Monza din România. După 10 ani ne mândrim cu 3 spitale, 300 de paturi și mii de vieți salvate”, povestește Luca Militello.

Grupul Monza România a devenit o referință pentru sănătate și pentru medicina românească, mai ales din punct de vedere chirurgical. „Și nu întâmplător! Domnul De Salvo, care are o experiență vastă în domeniul de sănătate, când a ales domeniul – cel cardiovascular la început, după care chirurgical în general –, nu a ales un domeniu întâmplător. L-a ales pentru că s-a gândit că dacă își dorește să facă performanță în România trebuie să facă ceva care nu există, ceva nou. Politica noastră este medicina de nișă, de nivel înalt, pentru care pacienții, înainte de noi, plecau în străinătate. Mergeau în străinătate să se trateze. Noi am vrut să

per metă romeno, proprio come i suoi figli. «È passato molto tempo da allora. Ci sono venuto perché a 24 anni hai una dose d'incoscienza, di faccia tosta e ti butti senza rete di salvataggio», dice oggi Luca Militello.

«LE OCCASIONI VANNO COLTE SENZA PENSARCI TROPPO»

«Anche lì le cose sono successe per caso: nel 2010 ho iniziato un progetto edile molto grande, l'Ospedale Monza, e ho vissuto due anni in quel cantiere. L'Ospedale di cui parlo è il primo ospedale costruito da zero e me ne sono occupato io, dalla fase di progettazione all'esecuzione e ho stretto buoni rapporti con la famiglia De Salvo, unico azionista del Gruppo Monza Romania. Ci siamo piaciuti e mi è stato proposto di rimanere nel gruppo. Mi si chiede spesso che rapporto esista tra sanità ed edilizia, e il signor Michelangelo De Salvo senior, il mio mentore, mi ha detto che è importante saper lavorare con la gente. «Tu hai questa capacità, vedo in te questo talento, perciò per favore provaci!», mi ha detto il signor De Salvo. Credo che nella vita nulla succeda per caso, e che le occasioni vadano colte senza pensarci troppo, soprattutto quando appaiono all'improvviso. Ho iniziato come direttore tecnico, poi sono diventato direttore delle acquisizioni e da 10 anni sono il CEO del gruppo Monza di Romania. Dopo 10 anni possiamo essere orgogliosi di 3 ospedali, 300 posti letto e migliaia di vite salvate», racconta Luca Militello.

Il Gruppo Monza Romania è diventato un punto di riferimento per la salute e per la medicina romena, soprattutto dal punto di vista chirurgico. «E non è un caso! Il signor De Salvo, che ha una vasta esperienza nel settore della sanità, quando ne ha scelto uno – quello cardiovascolare all'inizio, dopo di che, chirurgia generale –, non l'ha fatto in modo casuale. L'ha scelto perché ha pensato che, se desidera ottenere una buona prestazione in Romania, deve fare qualcosa che non esiste, qualcosa di nuovo. La nostra politica è una medicina di nicchia ad alto livello, per la quale, prima di noi, i pazienti andavano all'estero. Andavano all'estero a farsi curare. Abbiamo voluto cambiare la tendenza, creando un centro di medicina occidentale qui, in Romania», spiega con gioia Luca Militello.

MIGLIAIA DI MALATI CURATI GRATUITAMENTE

L'ospedale, concepito come un centro medico per problemi cardiovascolari, oggi si annovera tra i migliori centri privati di chirurgia cardiovascolare di Romania, in cui i pazienti beneficiano di medici famosi e ultime tecnologie, strumentazione chirurgica, diagnostica per immagini e tecniche d'intervento. In quest'ospedale italiano sono risolti problemi che prima i romeni non potevano curare che all'estero.

schimbăm trendul creând o medicină occidentală în România”, explică Luca Militello cu bucurie.

MII DE BOLNAVI, TRATAȚI GRATUIT

Spitalul, conceput ca un centru medical pentru suferințele cardiovasculare, este astăzi, printre cele mai performante centre private de chirurgie cardiovasculară din România, pacienții beneficiind de medici de renume și de ultimă tehnologie, instrumentar chirurgical, diagnostic imagistic și tehnici intervenționale. În acest spital italian sunt tratate afecțiuni pe care, înainte, românii nu puteau să le remedieze decât în străinătate.

Mai mult, există și o latură socială bine conturată. „Noi reușim să operăm gratuit, în cadrul Grupului Monza, între 80 și 100 de copii pe an. Un număr important, dar nu ne facem publicitate din aceste lucruri. Nu am refuzat niciodată un copil care a avut nevoie, indiferent că a avut bani sau nu. Și, când am putut să ajutăm și adulți, evident că am făcut și acest pas. Acum avem două fundații ale noastre care ne sprijină – una din Italia și una din România, aceasta din urmă, făcută de noi. În plus, avem alte fundații colaterale din România care sprijină și ajută Grupul să facă *pro bono* cât mai mult. Eu cred că am un noroc în viața mea. Urmez o meserie, care nu este doar un loc de muncă. Este un loc unde îmi place să stau, pot să stau 10 ore, 12, nu contează cât timp, pentru că fac ceva care îmi place. A devenit o pasiune. Și atunci nu mi-e greu deloc, dimpotrivă! Spun că sunt jumătate italian și jumătate român. M-am născut în Italia, jumătate din viața mea am trăit aici, în România, și am doi copii care sunt jumătate-jumătate. Și atunci și eu sunt jumătate-jumătate. Nu ar putea să fie altfel!”, ne-a povestit italianul „nostru”.

foto: mercedesamgf1.com

MONZA DE FORMULA 1

Nu aș putea încheia fără să spun câteva cuvinte despre orașul Monza, al cărui nume i-a fost dat și grupului medical de excepție. O fac pentru că mă leagă amintiri profesionale, fiind cronicar sportiv, care nu rata Formula 1. Am rude și prieteni în acest oraș. Știm că faima internațională a orașului i se trage de la circuitul de Formula 1 Monza – Marele Premiu al Italiei. Iar medicina practică de cei din grupul Monza Italia și România este de formula 1, este de marele premiu.

foto: jurnaluldesanat.ro

Înoltre, esiste anche una parte sociale ben delineata. «Riusciamo a operare gratuitamente, nell'ambito del Gruppo Monza, tra gli 80 e i 100 bambini all'anno. Un numero importante, ma non ci facciamo pubblicità con questo tipo di cose. Non abbiamo mai rifiutato un bambino in condizioni di necessità, a prescindere che avesse o non avesse soldi. E quando abbiamo potuto aiutare anche gli adulti, evidentemente, abbiamo fatto questo passo. Adesso abbiamo due fondazioni nostre che ci sostengono – una italiana e l'altra romena, quest'ultima creata da noi. Inoltre abbiamo altre fondazioni collaterali in Romania che sostengono e aiutano il Gruppo a fare quanto più possibile *pro bono*. Io credo di avere avuto fortuna nella vita. Svolgo un mestiere che non è solo un posto di lavoro. È un posto in cui mi piace stare, posso rimanerci anche 10 ore, 12, non conta, perché faccio quello che mi piace. È diventata una passione. E allora non è per niente difficile, al contrario! Dico di essere per metà italiano e per metà romeno. Sono nato in Italia, ma metà della mia vita l'ho vissuta qui in Romania, e ho due figli che sono metà e metà. E allora sono metà e metà anch'io. Diversamente sarebbe impossibile!», ci ha raccontato il «nostro» italiano.

LA MONZA DELLA FORMULA 1

Non potrei concludere senza spendere qualche parola sulla città di Monza, il cui nome è stato dato anche all'eccezionale gruppo medico. Lo faccio perché è legata a ricordi professionali, giacché sono un cronista sportivo che non perde mai la Formula 1. Ho parenti e amici in questa città. Sappiamo che la fama internazionale della città è legata al circuito di Formula 1 Monza – Gran Premio d'Italia. E la medicina praticata dal gruppo Monza Italia e Romania è da formula 1, da gran premio.

Una bella storia medica:
la **Monza** italiana risplende
anche in Romania

de
Victor Partan

traduzione
Clara Mitola

LUGLIO-SETTEMBRE

Termenul pentru înscrierea în concursul „EU VORBESC ITALIANA / IO PARLO ITALIANO” a fost prelungit

Anunț important: termenul pentru înscrierea în cea de-a patra ediție a concursului dedicat promovării limbii materne italiene „EU VORBESC ITALIANA / IO PARLO ITALIANO” a fost prelungit până la data de 30 septembrie 2022, iar eseuul cu cel mai mare punctaj se va bucura de premii surpriză!

Vă invităm să intrați pe site-ul Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT., www.roasit.ro, să descărcați formularul de participare și să îl trimiteți pe emailul indicat în secțiunea rezervată concursului. Mai importantă decât premiile trebuie să fie motivația de a demonstra cât de buni sunteți la italiană și ce talent la scris aveți. În acest an, concursul se desfășoară în conformitate cu OME nr. 3123/09.02.2022 pentru modificarea și completarea anexei 1 la OMECTS nr. 3035/2012, fiind inclus în calendarul oficial al competițiilor între elevi aprobat de Ministerul Educației.

Annuncio importante: il termine per l'iscrizione alla quarta edizione del concorso dedicato alla promozione della lingua materna italiana «EU VORBESC ITALIANA / IO PARLO ITALIANO» è stato posticipato al 30 settembre 2022, e il saggio che riceverà più punti beneficerà di un premio sorpresa!

Asociația Italienilor din România - RO.AS.IT. te provoacă la

CONCURSUL

EU VORBESC ITALIANA **IO PARLO ITALIANO**

Ce trebuie să faci?

1. Intra pe www.roasit.ro
2. Completează formularul de înscriere
3. Scrie un eseu în limba italiană
4. Trimite-l pe adresa de email indicată

Ediția a IV-a

Concurs național inclus în calendarul oficial al Ministerului Educației Naționale

Citește regulamentul pe www.roasit.ro

V'invitiamo ad accedere www.roasit.ro, il sito dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT., a scaricare il modulo di partecipazione e a inviarlo all'indirizzo email indicato nella sezione riservata al concorso. Più importante dei premi però dev'essere l'intenzione di dimostrare quanto italiano sapete e

quanto talento avete nello scrivere. Quest'anno, il concorso si svolgerà in conformità con l'OME n. 3123/09.02.2022 per la modifica e il completamento dell'allegato 1 dell'OMECTS n. 3035/2012, ed è incluso nel calendario ufficiale delle competizioni studentesche, approvato dal Ministero dell'Istruzione.

Il termine per l'iscrizione al concorso «EU VORBESC ITALIANA / IO PARLO ITALIANO» è stato posticipato

Schimbări importante în formatul anului școlar

Ciclul școlar 2022–2023 aduce schimbări structurale importante. În premieră pentru învățământul românesc, anul este împărțit în 5 „module de învățare”, despărțite de 5 vacanțe. În total, vor fi 36 de săptămâni de studiu. „Școala altfel” și „Săptămâna verde” vor fi planificate între 27 februarie – 16 iunie 2023, în intervale de câte cinci zile consecutive lucrătoare, a căror perioadă de desfășurare se află la decizia fiecărei școli.

În perioada 22–30 octombrie 2022 vor avea vacanță toți elevii, de la toate clasele. Iată calendarul complet al modulelor școlare:

- * Prima zi de școală – luni, 5 septembrie 2022;
- * Modul 1: 5 septembrie – 21 octombrie 2022;
- * Vacanță: 22 octombrie – 30 octombrie 2022;
- * Modul 2: 31 octombrie – 22 decembrie 2022;
- * Vacanță: 23 decembrie 2022 – 8 ianuarie 2023;
- * Modul 3: 9 ianuarie – 3 februarie 2023, respectiv vineri, 10 februarie 2023, sau vineri, 17 februarie 2023, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, după caz;
- * Vacanță: o săptămână, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, în perioada 6–26 februarie 2023;
- * Modul 4: 13 februarie – 20 februarie 2023, sau 27 februarie 2023, la decizia inspectoratelor școlare județene/al municipiului București, după caz, până pe 6 aprilie 2023;
- * Vacanță: 7 aprilie – 18 aprilie 2023;
- * Modul 5: 19 aprilie – 16 iunie 2023.

Anul școlar 2022–2023 se va încheia la data de 2 iunie 2023 pentru clasele a XII-a, a XIII-a seral și frecvență redusă, în timp ce pentru elevii de clasa a VIII-a, anul școlar se încheie la data de 9 iunie 2023. Pentru restul elevilor, vacanța de vară începe din 17 iunie 2023.

Ministrul Sorin Cîmpeanu a anunțat și alte schimbări: „Se renunță la mediile semestriale, se renunță la obligativitatea susținerii tezelor semestriale. Va fi necesară o singură medie generală la finalul anului școlar, iar profesorul va avea mult mai multă autonomie în scopul unei evaluări ritmice, pe parcursul întregului an școlar. (...) S-a agreat ca numărul minim de note să fie $[n+3]$, unde $[n]$ este numărul de ore alocate săptămânal pentru o disciplină. Pentru o disciplină care are două ore pe săptămână, vor fi necesare cel puțin 5 note”.

Il ciclo scolastico 2022–2023 porta con sé importanti cambiamenti strutturali. Per la prima volta nella scuola romena, l'anno sarà diviso in 5 «moduli d'apprendimento», suddivisi da 5 periodi di vacanza. In totale, ci saranno 36 settimane di studio. «La scuola diversa» e «La settimana verde» saranno pianificate tra il 27 febbraio e il 16 giugno 2023, nell'intervallo di cinque giorni lavorativi consecutivi, il cui periodo di svolgimento sarà a discrezione di ciascuna scuola.

Nel periodo 22–30 ottobre 2022 saranno in vacanza tutti gli alunni, di tutte le classi. Ecco il calendario completo dei moduli scolastici:

- * Primo giorno di scuola – lunedì 5 settembre 2022;
- * Modulo 1: 5 settembre – 21 ottobre 2022;
- * Vacanza: 22 ottobre – 30 ottobre 2022;
- * Modulo 2: 31 ottobre – 22 dicembre 2022;
- * Vacanza: 23 dicembre 2022 – 8 gennaio 2023;
- * Modulo 3: 9 gennaio – 3 febbraio 2023, di venerdì, 10 febbraio 2023 o venerdì 17 febbraio 2023, in base alla decisione degli ispettori scolastici provinciali/del municipio di Bucarest, a seconda del caso;
- * Vacanza: una settimana, in base alla decisione degli ispettori scolastici provinciali/del municipio di Bucarest, nel periodo 6–26 febbraio 2023;
- * Modulo 4: 13 febbraio – 20 febbraio 2023, o 27 febbraio 2023, in base alla decisione degli ispettori scolastici provinciali/del municipio di Bucarest, a seconda del caso, fino al 6 aprile 2023;
- * Vacanza: 7 aprile – 18 aprile 2023;
- * Modulo 5: 19 aprile – 16 giugno 2023.

L'anno scolastico 2022–2023 terminerà il 2 giugno 2023 per la XII classe, per la XIII classe serale e a frequenza ridotta, mentre per gli alunni dell'VIII classe l'anno scolastico finirà il 9 giugno 2023. Per il resto degli alunni, le vacanze estive inizieranno il 17 giugno 2023.

Il ministro Sorin Cîmpeanu ha annunciato anche altri cambiamenti: «Si rinuncerà alle medie semestrali, si rinuncerà all'obbligatorietà di sostenere tesine semestrali. Sarà necessaria una sola media generale alla fine dell'anno scolastico, e il docente avrà maggiore autonomia per svolgere valutazioni ritmate, durante l'intero anno scolastico. (...) Si è stabilito che il numero minimo di voti sarà $[n+3]$ dove $[n]$ è il numero di ore destinate settimanalmente a una materia. Per una materia che abbia due ore settimanali, saranno necessari almeno 5 voti».

Cambiamenti importanti nel formato dell'anno scolastico

PAGINE DI SCUOLA

IULIE-SEPTEMBRIE

di

Antonio Rizzo

antonio.rizzo08@gmail.com

traducere

Olivia Simion

LESSICO SENTIMENTALE

Leonardo da Vinci nel 1503 era intento a dipingere in Palazzo Vecchio a Firenze *La battaglia di Anghiari*, un enorme affresco (altezza 7 metri, lunghezza 17 metri) – poi purtroppo perduto – e mentre meditava sulle posizioni innaturali dei combattenti, le contorsioni dei corpi morenti, i segni di sofferenza e terrore negli occhi dei cavalli, il groviglio dei corpi dei soldati, lasciò scritta la considerazione: «La guerra è pazzia bestialissima». Malgrado ciò, Leonardo visse nell'epoca delle grandi Signorie italiane, del favoloso mecenatismo, del Rinascimento irripetibile, che anche quelle «pazzie bestialissime» avevano generato.

Dello stesso parere – pur se con pacatezza orientale – dovette essere il filosofo cinese Sun-Tzu (544–496 a.C.), nel suo fondamentale trattato *L'arte della guerra*, in cui scrisse: «La strategia migliore è quella che fa fallire i piani [dell'avversario]; quella immediatamente successiva, fa fallire i negoziati; quella ancora successiva, fa fallire le strategie [rivali]; e quella più infima consiste nell'attaccare le fortezze.» Sottintendendo con ciò che l'attacco, il vero e proprio atto di guerra, sanguinoso, fosse l'estrema ratio, la «strategia più infima». Con questo non voleva dire che, facendo fallire i negoziati, l'atto dovesse tramutarsi automaticamente in atto di guerra ma, piuttosto, dovesse indurre l'avversario alla resa. Infatti più oltre scriverà che «La battaglia vinta è quella che non viene combattuta».

Le cause delle guerre sono molto più profonde delle dispute su spicchi di terra, acqua o cielo, trattabili per le vie strategiche. Le cause delle guerre investono il senso del nostro (NON) stare insieme, su entrambi i fronti, quasi sempre frastagliati. E quando una guerra finisce, scopriamo generalmente che non è realmente finita: né fuori né dentro di noi. Non fuori, perché sospendere il massacro non significa stabilire pace. Non dentro, perché ogni guerra – quasi sempre – ci lascia senza parole, avendone spese troppe senza, il più delle volte, aver comunicato nulla. Non ne abbiamo abbastanza – di parole – per spiegarci i conflitti fra di noi, all'interno di una stessa popolazione, figuriamoci fra nemici.

Ed ecco dimostrata anche la storicità dell'ormai classico concetto di Carl von Clausewitz (1780–1831), generale, scrittore e teorico militare prussiano. Combattente durante le guerre napoleoniche, è famoso per avere scritto il trattato di strategia militare *Della guerra (Vom Kriege)*, pubblicato per la prima volta nel 1832: «La guerra non è che la continuazione della politica con altri mezzi. La guerra non è, dunque, solamente un atto politico, ma un vero strumento della politica, un seguito del procedimento politico, una sua continuazione con altri mezzi.»

LEXIC SENTIMENTAL

Leonardo da Vinci își propusese în 1503 să picteze în Palazzo Vecchio din Florența *Bătălia de la Anghiari*, o frescă uriașă (înălțime 7 metri, lungime 17 metri) – pierdută apoi din păcate – și, în timp ce medita la pozițiile nefirești ale luptătorilor, la contorsionările trupurilor muribunde, la semnele suferinței și terorii în ochii cailor, la încălcirea trupurilor soldaților, a lăsat scrisă considerația: „Războiul e o nebunie foarte animalică”. Cu toate acestea, Leonardo a trăit în epoca marilor „Signorii” Italiene, a fabulosului mecenat, a irepetabilei Renașteri, pe care și acele „nebunii foarte animalice” le generaseră.

De aceeași părere – deși cu calm oriental – trebuie să fi fost și filosoful chinez Sun-Tzu (544–496 î.Hr.), în tratatul său fundamental *Arta războiului*, în care scria: „Cea mai bună strategie este cea care face ca planurile [adversarului] să eșueze; cea imediat următoare provoacă eșecul negocierilor; următoarea face ca strategiile [rivale] să eșueze; iar cea mai de jos este atacarea cetăților”, insinuând că atacul, adevăratul act de război, sângeros, este ultima soluție, „cea mai joasă strategie”. Aceasta nu înseamnă că, făcând ca negocierile să eșueze, actul ar trebui să se transforme automat într-un act de război, ci, mai degrabă, ar trebui să-l determine pe adversar să se predea. De altfel, mai târziu va scrie că „Bătălia câștigată este cea care nu se dă”.

Cauzele războaielor sunt mult mai profunde decât disputele pe bucăți de pământ, apă sau cer, negociabile pe căi strategice. Cauzele războaielor implică acel „a (NU) sta împreună”, în ambele tabere, aproape mereu disputate și fluide. Și când un război se termină, în general constatăm că nu s-a terminat cu adevărat: nici în interiorul, nici în afara noastră. Nu în afară, pentru că suspendarea masacrului nu înseamnă stabilirea păcii. Nu înăuntru, pentru că fiecare război – aproape întotdeauna – ne lasă fără cuvinte, după ce am folosit prea multe, de cele mai multe ori, pentru a nu comunica nimic. Nu avem destule cuvinte pentru a explica conflictele dintre noi, nici în cadrul aceleiași populații, darămite între inamici.

Și iată că se demonstrează și istoricitatea conceptului deja clasic al lui Carl von Clausewitz (1780–1831), general prusac, scriitor și teoretician militar. Luptător în timpul războaielor napoleoniene, este renumit pentru scrierea tratatului de strategie militară *Despre război (Vom Kriege)*, publicat pentru prima dată în 1832: „Războiul nu este altceva decât continuarea politicii prin alte mijloace. Războiul nu este, deci, doar un act politic, ci un adevărat instrument al politicii, o urmare a procedurii politice, continuarea ei prin alte mijloace.”

Tra
par
enti
esi

LUGLIO · SETTEMBRE

Con questa asserzione, von Clausewitz afferma che in una comunità la politica, e quindi l'azione di governo, sono gerarchicamente superiori alla guerra e la utilizzano come strumento per i propri scopi. Non è possibile concepire un progetto bellico se non sussiste una comunità politica, per quanto primordiale, che lo decida. Ecco perché scrive anche: «La guerra non è mai un atto isolato.» Ma è con questa frase che il Clausewitz apre orizzonti sconfinati alle barbarie, come cerco di spiegare un po' di più avanti: la guerra, in sostanza, contiene miriadi di altre guerre al suo interno, che si trasformano in atti a loro volta traducibili in parole.

Insomma, di guerra si è sempre filosofeggiato, anche con tesi molto interessanti o, al contrario, semplicemente con banali raffiche di meccaniche locuzioni, fino ad arrivare al Movimento Futurista (e siamo nel 1909) con **Filippo Tommaso Marinetti** che, nel suo *Manifesto del Futurismo*, affermò con realistica piattezza che «La Guerra è la sola igiene del mondo».

Io considero che non ci siano solo le storiche frasi sulla guerra, che sembrano avere perfino una loro dignità teorica, ma ci sono anche – come dicevo poco sopra – le «parole» della guerra, il vocabolario,

Cu această afirmație, von Clausewitz afirmă că, într-o comunitate, politica și, prin urmare, acțiunea guvernamentală sunt ierarhic superioare războiului și îl folosesc ca instrument pentru propriile lor scopuri. Nu se poate concepe un proiect de război dacă nu există o comunitate politică, oricât de primordială, care să-l decidă. De aceea mai scrie: „Războiul nu este niciodată un act izolat”. Dar tocmai cu această propoziție Clausewitz deschide orizonturi nemărginite spre barbarie, cum încerc să explic mai bine în continuare: războiul, în esență, conține în el o multitudine de alte războaie, care sunt transformate în acte ce, la rândul lor, pot fi traduse în cuvinte.

Oricum, despre război s-a filosofat întotdeauna, chiar și cu teze foarte interesante sau, dimpotrivă, pur și simplu cu banale rafale de fraze mecanice, până la Mișcarea Futuristă (și suntem în 1909) cu **Filippo Tommaso Marinetti**, care afirma, în *Manifestul Futurismului*, cu platitudine realistă, că „Războiul este singura igienă a lumii”.

Consider că, dincolo de sintagmele istorice despre război, care par să aibă chiar propria lor demnitate teoretică, există – așa cum am spus mai sus – și „cuvintele” războiului, vocabularul, în esență lexicul care descrie „obiectul război”

Jean-Michel Folon
(1934-2005), *Ombra blu*,
particolare

Jean-Michel Folon
(1934-2005), *Umbră
albastră*, detaliu

in sostanza il lessico, che poi rappresenta «l'oggetto guerra» che cade sui corpi umani, con quelle parole, che nella realtà bruciano, incendiano, uccidono. Ma proviamo a metterle insieme, quelle parole, e ne percepiremmo tutto l'orrore. Io ci ho provato, anche se non penso di aver completato questo lessico della stupidità umana. Tuttavia ciascuno, ritengo, può «giocare» ad aggiungerne altre. Parole che ognuno di noi ha sicuramente pensato di non dover mai più sentire o mai dover pronunciare.

Aggressione — Agguato — Allarme aereo — Annessione — Assedio — Avanzata — Blocco alimentare — Bombardamento — Bombe intelligenti (ma a quando la classificazione dei tipi di bombe sceme?) — Bottino di guerra — Carestia — Cecchino — Colpo alla nuca — Confini — Crimine di guerra — Deportazione forzata — Deterrenza — Devastazione — Distruzione — Eccidio — Esecuzione sommaria — Esplosione — Fame — Fossa comune — Gittata (di una catapulta o di un missile: conseguenza di evoluzione tecnologica, fa poca differenza, se il fine è il medesimo) — Invasione — Lager — Nemico — Odio — Prigioniero — Rappresaglia — Raso al suolo — Ricatto — Rifugiati — Ritorsione — Saccheggio — Sciacallaggio — Sfruttamento dei minori — Stupro — Terra bruciata — Tortura — Traffico d'esseri umani — Trappola — Trincea — Violenza.

Ecco: questo sopra elencato è un lessico di **guerra**, parola di origine germanica (*werra*, attestata dalla fine del secolo XIII ma di certa derivazione longobarda); e la guerra ha generato non solo la violenza, nascendo dalla violenza, ma si è strutturata anche in «tipologie» di comportamento all'interno delle quali quel lessico dispiega tutti i suoi effetti. E così abbiamo (ma certamente ne ho dimenticata qualcuna di tali tipologie, o altre l'uomo ne inventerà):

Guerra a bassa intensità — Guerra guerreggiata — Guerra di movimento — Guerra d'attrito — Guerra di frizione — Guerra per procura — Guerra totale — Guerra d'informazione — Guerra fra poveri — Guerra del pane — Guerra giusta — Guerra santa — Guerra dei prezzi — Guerra psicologica — Guerra del terrore — Guerra di spie — Guerra di logoramento.

La verità, contro ogni evidenza, è che l'uomo (o la nazione) che aggredisce ama la guerra, deve fare la guerra, e dalla notte dei tempi vede nella guerra la terribile dea verso la quale rivolgere le sue invocazioni a essere più forte, il primo fra tutti, rispettato, potente. E, come tutte le invocazioni, l'uomo si rivolge a questa dea con promesse di sacrificio di altre vite, con — appunto — un lessico sentimentale, pur se con un lessico di morte.

ce se abate asupra corpurilor umane, cu acele cuvinte ce, în realitate, ard, incendiază, ucid. Dar să încercăm să punem aceste cuvinte împreună și vom percepe mai bine toată oroarea. Eu am încercat, deși nu cred că am reușit să completez acest lexic al prostiei umane. Cu toate acestea, cred că fiecare poate contribui pentru a adăuga altele. Cuvinte despre care, cu siguranță, fiecare dintre noi a crezut că nu va trebui să le mai auzim sau pronunțăm vreodată.

Agresiune — Ambuscadă — Alarmă aeriană — Anexare — Asediu — Ofensivă — Blocadă alimentară — Bombardament — Bombe inteligente (dar când se va face o clasificare a tipurilor de bombe stupide?) — Pradă de război — Foamete — Lunetist — Glonț în ceafă — Frontiere — Crimă de război — Deportare forțată — Descurajare — Devastare — Distrugere — Masacru — Execuție sumară — Explozie — Foame — Groapă comună — Raza de acțiune (a unei catapulte sau a unei rachete: consecință a evoluției tehnologice, nu e nicio diferență, dacă scopul este același) — Invazie — Lagăr — Inamic — Ură — Prizonier — Represalii — Ras de pe fața pământului — Șantaj — Refugiați — Revanșă — Prăduire — Jaf — Exploatarea minorilor — Viol — Pământ ars — Tortură — Trafic de ființe umane — Capcană — Tranșee — Violentă.

Iată: enumerarea de mai sus este un lexic al **războiului**, cuvânt de origine germanică (*werra*, atestat de la sfârșitul secolului al XIII-lea, dar cu siguranță de derivație longobardă); iar războiul nu numai că a generat violență, izvorât fiind din violență, ci s-a și structurat pe „tipologii” de comportament, în cadrul cărora acel lexic își desfășoară toate efectele. Și așa am făcut o listă (dar cu siguranță am uitat unele dintre aceste tipologii, sau altele urmează a fi inventate):

Război de intensitate scăzută — Război în plină desfășurare pe front — Război de mișcare — Război latent — Război de fricțiune — Război prin intermediari — Război total — Război informațional — Război între săraci — Războiul pâinii — Război drept — Război sfânt — Războiul prețurilor — Război psihologic — Războiul terorii — Războiul spionilor — Război de uzură.

Adevărul, dincolo de orice, este că omul (sau națiunea) care agresează iubește războiul, trebuie să facă război și, din zorii timpurilor, vede războiul ca pe zeita teribilă către care să-și îndrepte invocațiile pentru a fi mai puternic, primul dintre toți, respectat, influent. Și, ca la toate invocațiile, omul se adresează acestei zeițe cu promisiuni de jertfă a altor vieți, cu — întocmai — un lexic sentimental, fie el și un lexic al morții.

Într
e pa
ran
teze

LUGLIO · SETTEMBRE

De la romanul Coletei De Sabata la o călătorie în leagănul civilizației **etrusce**

foto: Vallet

Dacă ați citit romanul *Etrusci*, de Coleta De Sabata, vă propunem o continuare a incursiunii în istoria acestei civilizații printr-o călătorie „la fața locului”. Tarquinia se află în inima Etruriei de Sud (regiunea Lazio), reprezentând un simbol al artei etrusce prin excelență și un oraș medieval fermecător.

Cu monumente și muzee care spun povești nemuritoare, cu centrul istoric și importante situri arheologice incluse în Patrimoniul Mondial UNESCO, acest frumos oraș de origini etrusce este o adevărată colecție de artă! În plus, nu departe, se află și alte centre culturale importante. Tarquinia se află la doar 15 minute de portul Civitavecchia, la 40 de minute de Viterbo, la 50 de minute de Aeroportul Fiumicino și la puțin mai mult de o oră de Roma. Așadar, vorbim despre o destinație turistică accesibilă, din punct de vedere al transportului.

Obiectivele turistice sunt numeroase. Iată ce nu ar trebui să lipsească din itinerar:

NECROPOLA MONTEROZZI

Vizitarea Necropolei din Tarquinia (foto sus), care cuprinde 200 de morminte și fresce reprezentative pentru întreaga pictură antică, este cea mai bună modalitate de a cunoaște amploarea

și rafinamentul artistic al poporului etrusc. Obiceiul de a decora mormintele familiilor aristocratice a fost constatat și în alte centre ale Etruriei, dar numai în Tarquinia fenomenul a luat aceste dimensiuni: scene magico-religioase înfățișând ceremonii funerare, dansatori, muzicieni și jongleri pictați în culori vii. Câteva exemple în acest sens sunt Mormântul Leopardilor, Leaica, Războinicul, Vânătoarea și Pescuitul.

MUZEUL NAȚIONAL ETRUSC

Găzduit în Palazzo Vitelleschi (foto stânga), Muzeul Național Etrusc se numără printre principalele atracții. A fost construit de cardinalul Giovanni Vitelleschi între 1436 și 1439 și are simultan elemente gotice și renaștentiste, fiind o adevărată capodoperă arhitecturală. În interior, expoziția este amenajată pe trei etaje și conține cea mai mare colecție de artă etruscă existentă. Nu lipsesc sarcofage, vase, vase Bucchero, ceramică, statui și monede antice.

Simbolul muzeului este celebrul basorelief al cailor înaripați, recuperat din ruinele Altarului Reginei. Arheologul Pietro Romanelli a găsit această lespede fragmentată în o sută de bucăți. Prima restaurare, încredințată lui Augusto Falessi, a fost finalizată la numai șase luni de la descoperire (1938).

CENTRUL ISTORIC ȘI BISERICILE MEDIEVALE

O plimbare pe străduțele înguste ale Centrului Istoric vă va duce înapoi în timp, într-o atmosferă medievală magică între biserici, monumente și clădiri istorice. Plecând de la Barriera di San Giusto, vechea intrare în oraș, veți ajunge imediat în Piazza Cavour, cu palatul renaștentist Vitelleschi, sediul Muzeului Etrusc. Pe stânga,

foto: wikimedia.org

pagini realizate de
Victor Partan

Via G. Mazzini vă va duce la Piazza del Duomo, unde puteți admira minunata Catedrală Ss. Maria e Margherita, cu turnul său maiestuos. Continuând pe Via Porta di Castello veți ajunge la frumoasa Biserică Santa Maria in Castello. Mergeți de-a lungul panoramiceii Via della Ripa și luați-o pe Via delle Torri, unde puteți admira clădiri istorice precum Palazzo dei Priori și Torre del Santo Spirito.

PALAZZO COMUNALE

Construit în secolul al XVIII-lea, este situat în inima centrului istoric medieval. Clădirea (foto jos) a fost realizată în stil romanico-gotic și are două fațade: una pe Via San Pancrazio, iar cealaltă în Piazza Matteotti. În interiorul său se află celebra sală a frescelor care în trecut a fost sală de ședințe a consiliului orașului, iar în prezent constituie anticamera primarului, fiind folosită pentru diverse ceremonii.

foto: mytuscia.com

foto: travaspige.it

LIDO DI TARQUINIA ȘI ALTE PLAJE

Tarquinia este o destinație ideală și pentru iubitorii de mare. Porțiunea de plajă mai lungă și mai bine echipată este Lido di Tarquinia, care se află la doar 10 minute de centrul orașului. Este frecventată în principal de familii cu copii și pasionați de sport, care vin aici pentru surfing, windsurfing, navigație sau pentru a juca fotbal și volei pe plajă.

La aproximativ 7 km sud de Lido, în apropiere de Rezervația Naturală Saline di Tarquinia, se află plaja liberă San Giorgio, probabil cea mai sălbatică de pe coastă. Apoi, există plaja Bagni di Sant'Agostino, renumită în special pentru dunele care alternează cu păduri dese de pini. Situată la aproximativ 15 kilometri de Civitavecchia, această plajă cu nisip moale auriu se caracterizează printr-o coastă mare și lungă, care are vedere la un mic golf.

Dintre rețetele tradiționale care se pot savura la restaurantele din Tarquinia, vă prezentăm *Abbacchio alla cacciatora* (Miel vânătoresc). Este un felul doi gustos, carnea succulentă fiind aromatizată cu ierburile mediteraneene despre care se spune că fac minuni pentru sănătate.

Mod de preparare:

Se curăță și se taie cubulețe morcovul și țelina. Ceapa se toacă grosier, iar usturoiul se toacă foarte mărunț sau se pisează. Uleiul de măsline se încinge într-o tigaie și se adaugă acolo legumele. Se călesc 2-3 minute, amestecând încontinuu. Bucățile de miel sunt trecute prin făină, scuturate, apoi adăugate în tigaia cu legume. Carnea este rumenită pe ambele părți, apoi este condimentată cu sare și piper. Se toarnă vinul. După ce vinul s-a evaporat, se adaugă oțetul și bulionul diluat într-o cană de apă fierbinte. Se „aruncă” în tigaie salvia și rozmarinul, apoi se pune capacul și se lasă 30 de minute, la foc mic. Dacă e nevoie, se mai completează cu apă. Se scoate carnea pe un platou și este lăsată câteva minute, „să se odihnească”. Poftă bună!

Abbacchio alla cacciatora

Ingrediente:

- 1 kilogram de carne de miel
- 100 grame de făină
- o ceapă albă
- un morcov
- țelină
- o ramură de rozmarin
- 100 ml de vin roșu
- 20 grame de bulion
- sare
- un câțel de usturoi
- salvie
- 2 lingurițe de oțet de vin roșu
- 40 ml ulei extravirgin de măsline
- piper negru

Gata în
80 min

Porții
4

Dificultate:
redușă

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT. · STR. ION LUCA CARAGIALE NR. 24, 020045 BUCUREȘTI

TEL.: +4 0372 772 459; FAX: +4 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO